

รายงานผลการดำเนินงาน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

www.rdpb.go.th

ในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงาน
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
ธันวาคม ๒๕๖๖

คำนำ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) จำนวน ๓ โครงการ งบประมาณรวมทั้งสิ้น ๓๘๐,๘๑๓,๘๓๐ บาท (สามร้อยแปดสิบสามแสนหนึ่งหมื่นสามพันแปดร้อยสามสิบบาทถ้วน) โดยเป็นโครงการที่ดำเนินงานสนองพระราชดำริ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรในด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาอาชีพ และการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์และเกิดความยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการดำเนินงานสนองพระราชดำริ ซึ่งมีหน้าที่ประสานและติดตามการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้จัดทำรายงานผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ขึ้น เพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านต่าง ๆ และใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามผลการดำเนินงานในระยะต่อไป

สำนักงาน กปร.
ธันวาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
สรุปสาระสำคัญของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการ ในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖	๑
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านต่าง ๆ	
ด้านสิ่งแวดล้อม	
พระราชดำริตรง	
๑ โครงการครุป่าไม้ สนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี	๑๐
๒ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๒๐
ด้านส่งเสริมอาชีพ	
พระราชดำริตรง	
๓ โครงการศิลปอาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรม ราชชนนีพันปีหลวง	๔๗
ภาคผนวก	๕๔

สรุปลงสาระสำคัญ
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

สรุปสาระสำคัญ
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

การดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริประเภทดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ส่วนราชการต่าง ๆ ในการดำเนินงานโครงการเพื่อสืบสาน รักษา และต่อยอดการพัฒนาให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน จำนวน ๓ โครงการ เป็นเงินรวมทั้งสิ้น ๓๘๐,๘๑๓,๘๓๐ บาท (สามร้อยแปดสิบล้านแปดแสนหนึ่งหมื่นสามพันแปดร้อยสามสิบบาทถ้วน) ครอบคลุมการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑. ด้านสิ่งแวดล้อม	จำนวน ๒ โครงการ วงเงิน ๖๐,๘๑๓,๘๓๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙๗ ของงบประมาณทั้งหมด
๒. ด้านส่งเสริมอาชีพ	จำนวน ๑ โครงการ วงเงิน ๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๐๓ ของงบประมาณทั้งหมด

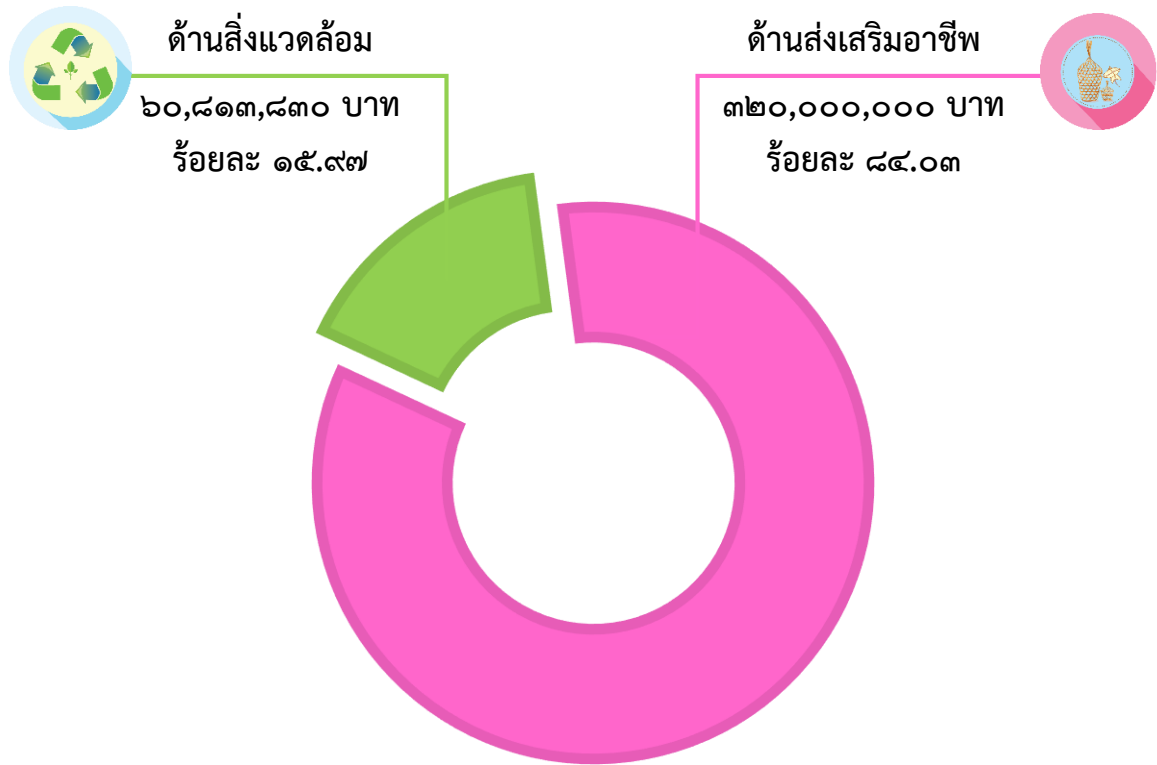
ทั้งนี้ รายละเอียดแสดงได้ตามตารางที่ ๑ และภาพที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามประเภทของการพัฒนา

ประเภทโครงการ	จำนวนโครงการ	งบประมาณ (บาท)	ร้อยละ
ด้านสิ่งแวดล้อม	๒	๖๐,๘๑๓,๘๓๐	๑๕.๙๗
ด้านส่งเสริมอาชีพ	๑	๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐	๘๔.๐๓
รวม	๓	๓๘๐,๘๑๓,๘๓๐	๑๐๐

ภาพที่ ๑ แสดงงบประมาณโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามประเภทของการพัฒนา

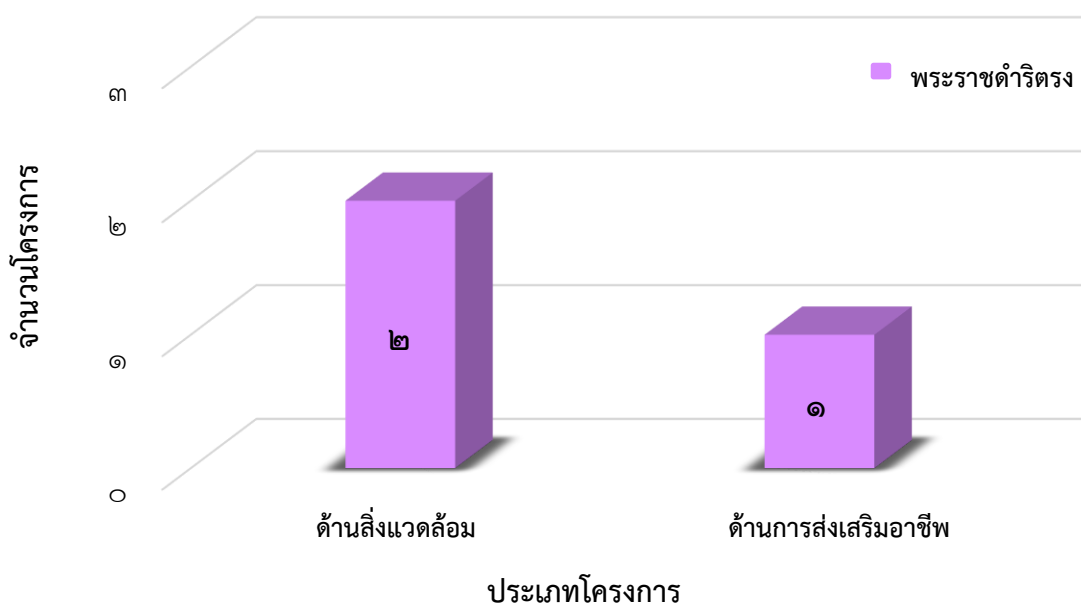
ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ มีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ที่เกิดจากพระราชดำริตรง จำนวน ๓ โครงการ โดยมีรายละเอียดแสดงได้ตามตารางที่ ๒ และภาพที่ ๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามที่มาของโครงการ

ประเภทโครงการ	ที่มาของโครงการ		
	พระราชดำริตรง	ฎีกา	รวม
ด้านสิ่งแวดล้อม	๒	-	๒
ด้านส่งเสริมอาชีพ	๑	-	๑
รวม	๓	-	๓

ภาพที่ ๒ แสดงจำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามที่มาของโครงการ

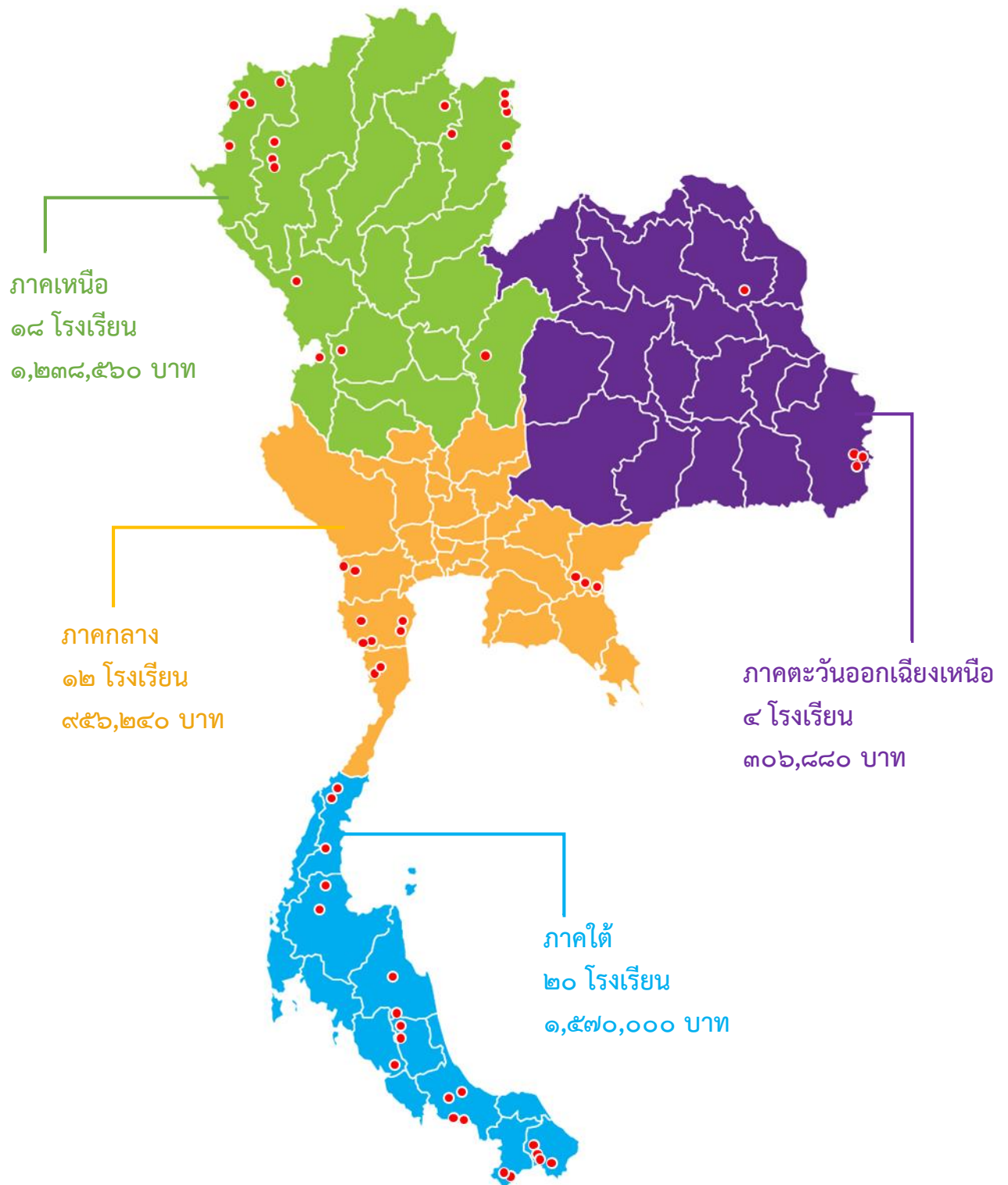
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจาก กปร. มีจำนวน ๓ โครงการ คือ ๑) โครงการครูป่าไม้ สนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ๒) โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ๓) โครงการศิลปอาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยมีรายละเอียดแสดงได้ตามตารางที่ ๓-๕ และภาพที่ ๓-๕ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๓ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการครูป่าไม้ สนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการ	จำนวน (โรงเรียน)	ร้อยละ	งบประมาณ	
			จำนวน (บาท)	ร้อยละ
๑. ภาคกลาง	๑๒	๒๒.๒๒	๙๕๖,๒๔๐	๒๓.๔๘
๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔	๗.๔๑	๓๐๖,๘๘๐	๗.๕๔
๓. ภาคเหนือ	๑๘	๓๓.๓๓	๑,๒๓๘,๕๖๐	๓๐.๔๒
๔. ภาคใต้	๒๐	๓๗.๐๔	๑,๕๗๐,๐๐๐	๓๘.๕๖
รวม	๕๔	๑๐๐	๔,๐๗๑,๖๘๐	๑๐๐

ภาพที่ ๓ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการครูป่าไม้ สอนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

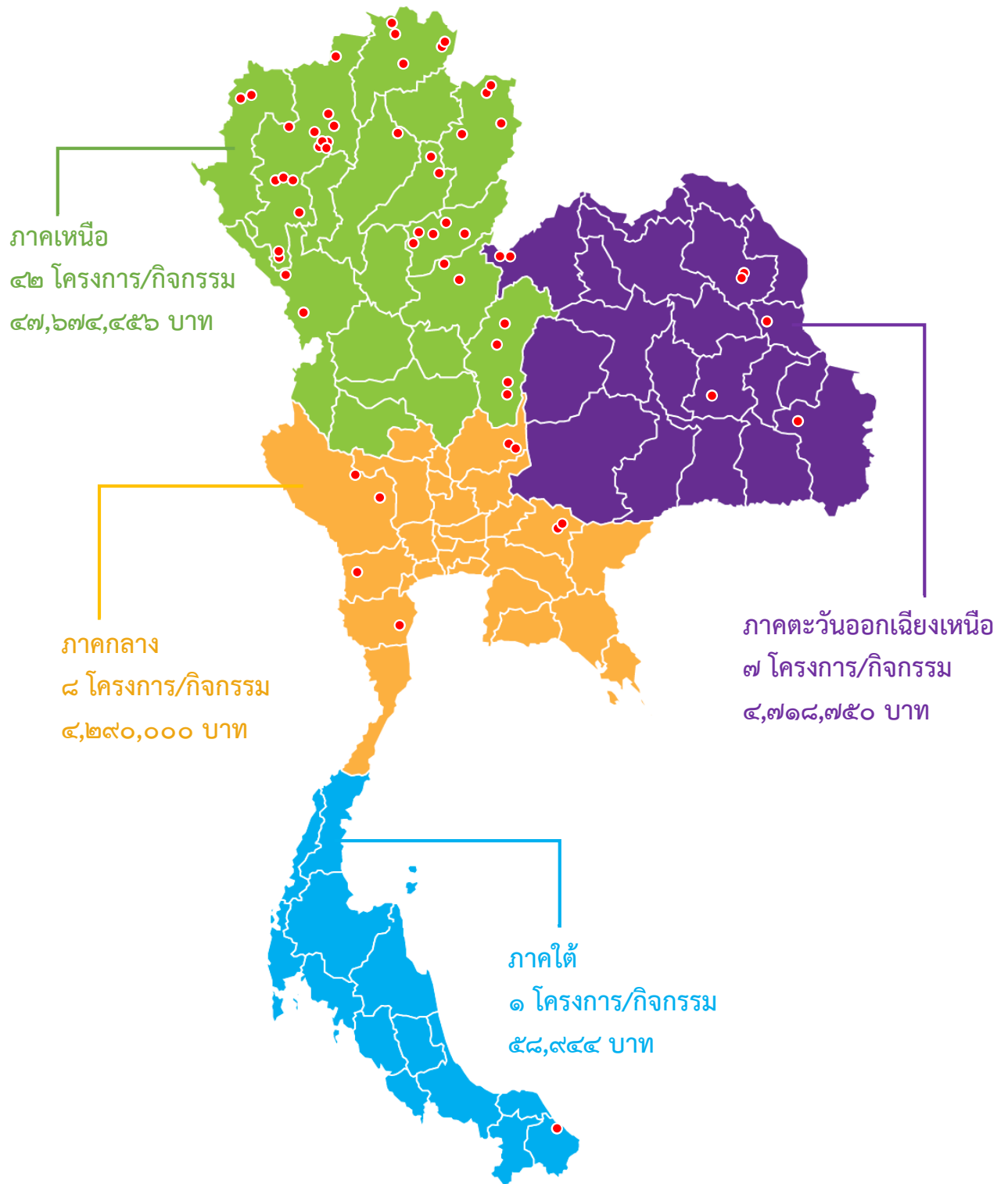

ตารางที่ ๔ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

พื้นที่ดำเนินการ	จำนวน (โครงการ)	ร้อยละ	งบประมาณ	
			จำนวน (บาท)	ร้อยละ
๑. ภาคกลาง	๘	๑๓.๘๐	๔,๒๙๐,๐๐๐	๗.๕๖
๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗	๑๒.๐๗	๔,๗๑๘,๗๕๐	๘.๓๒
๓. ภาคเหนือ	๔๒	๗๒.๔๑	๔๗,๖๗๔,๔๕๖	๘๔.๐๒
๔. ภาคใต้	๑	๑.๗๒	๕๘,๙๔๔	๐.๑๐
รวม	๕๘	๑๐๐	๕๖,๗๘๒,๑๕๐	๑๐๐

ภาพที่ ๔ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

ตารางที่ ๕ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

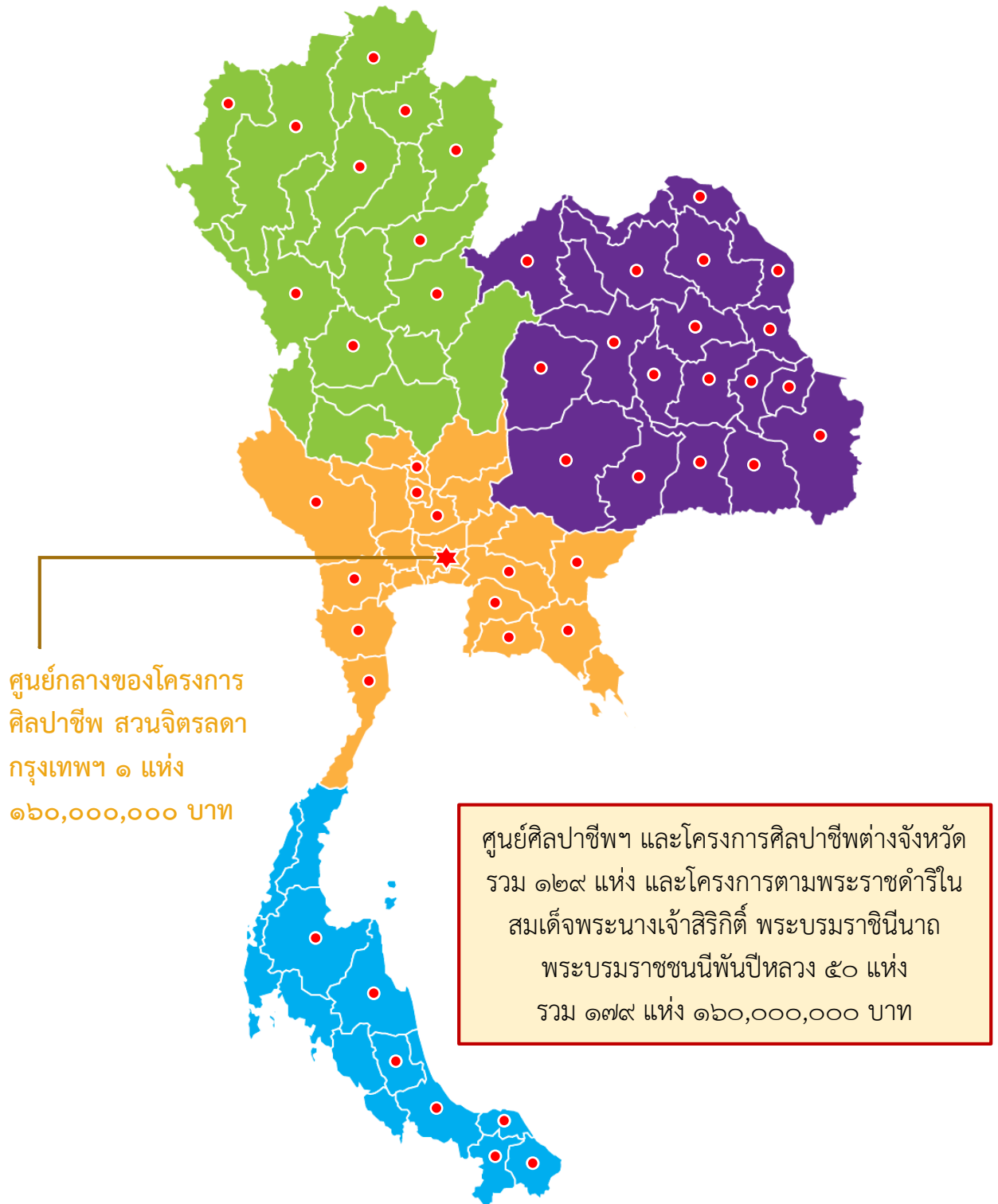
พื้นที่ดำเนินการ	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ	งบประมาณ	
			จำนวน (บาท)	ร้อยละ
๑. ศูนย์กลางของโครงการศิลปาชีพ สวนจิตรลดา กรุงเทพฯ	๑	๐.๕๕	๑๖๐,๐๐๐,๐๐๐	๕๐.๐๐
๒. ศูนย์ศิลปาชีพฯ และโครงการศิลปาชีพต่างจังหวัด	๑๒๙	๗๑.๖๗	๑๖๐,๐๐๐,๐๐๐	๕๐.๐๐
๓. โครงการตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง***	๕๐	๒๗.๗๘		
รวม	๑๘๐	๑๐๐	๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐	๑๐๐

หมายเหตุ

*** โครงการตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้แก่ โครงการฟาร์มตัวอย่าง โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ ฯลฯ

ภาพที่ ๕ แสดงจำนวนและงบประมาณโครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำแนกตามพื้นที่ดำเนินการ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการในหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ราษฎรกลุ่มเป้าหมาย โดยมีผลสัมฤทธิ์จำแนกตามโครงการ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการครูป่าไม้ สนองพระราชดำริ
สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี

- โรงเรียนเป้าหมาย จำนวนประมาณ ๕๔ โรงเรียน
- นักเรียน จำนวนประมาณ ๒,๘๕๑ คน

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ๑) ดำเนินการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- กล้าหญ้าแฝก จำนวนประมาณ ๑๘,๘๒๕,๓๐๐ กล้า
 - ต้นหญ้าแฝก จำนวนประมาณ ๓,๑๐๑,๐๑๐ ต้น
- ๒) การศึกษาดูงานผู้เข้าร่วมประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗)
- ผู้เข้าร่วมประชุมฯ จำนวนประมาณ ๑,๓๘๔ คน

โครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

- สมาชิก จำนวนประมาณ ๑๑๙,๙๕๘ คน
- พื้นที่ดำเนินการ จำนวนประมาณ ๑๘๐ แห่ง

ด้านสิ่งแวดล้อม

โครงการครูป่าไม้ สอนพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เรื่องเดิม

ป่าไม้และสัตว์ป่า เป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า ป่าไม้เป็นจุดเริ่มต้นของสิ่งมีชีวิต ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพัฒนาต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทำให้ทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมและการลดลงของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจากการบุกรุกทำลายและการใช้ประโยชน์อย่างไม่สมดุลของมนุษย์ ทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล และส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในที่สุด

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงห่วงใยเรื่องทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า จึงทรงมีพระราชดำริให้ช่วยกันปลูกฝังเด็กและเยาวชน ให้ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ในการนี้ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งในหลายวาระ ดังเช่น เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๔ ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งกับผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ณ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย สรุปความว่า “ป่าไม้ถูกตัดทำลายไปอย่างมากจนเป็นปัญหาต่อสภาพแวดล้อมอย่างหนัก การช่วยเหลืออย่างใดก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แม้จะสร้างบ้านทดแทนบ้านที่พังไปแล้วก็อาจพังถล่มได้อีก ในคราวถัดไป จึงควรที่จะเริ่มต้นสอนการอนุรักษ์ป่าไม้ตั้งแต่เด็ก ซึ่งอาจเริ่มในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยจัดทำเป็นหลักสูตรหรือกิจกรรมให้เด็กเกิดความรักและหวงแหน ในทรัพยากรป่าไม้และร่วมสงวนรักษาป่าไม้ไว้”

เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ มีพระราชดำรัสกับนายพงษ์ศักดิ์ ด่วงโยธา ผู้อำนวยการสำนักสนองงานพระราชดำริ (ในขณะนั้น) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ณ ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านจะนู อำเภอมือง จังหวัดเชียงราย ความว่า “ให้ช่วยปลูกฝังให้เยาวชนรักป่า ช่วยดูแลป่า”

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๖ นายพงษ์ศักดิ์ ด่วงโยธา ผู้ตรวจราชการกรม ทำหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักสนองงานพระราชดำริ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ถวายรายงานผลการดำเนินงานโครงการครูป่าไม้ของสำนักอนุรักษ์ที่ ๖ สาขาปัตตานี ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน ๖ โรงเรียน ในคราวเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรของดีเมืองนรา ประจำปี ๒๕๖๖ ครั้งที่ ๔๖ ณ บริเวณสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา (สวน ร. ๕) อำเภอมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ในการนี้ได้มีพระราชดำรัสความว่า “ดินะ ที่ได้เด็ก ๆ มาช่วยทำงาน”

สำนักสนองงานพระราชดำริ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการสนองพระราชดำริ โดยการจัดทำโครงการครูป่าไม้ สนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๖๔ จนถึงปัจจุบัน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.)

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยสำนักสนองงานพระราชดำริ และสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ในพื้นที่ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำหรับดำเนินโครงการครูป่าไม้ สนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโรงเรียนเป้าหมายรวมทั้งสิ้น ๕๔ โรงเรียน นักเรียน ๒,๘๕๑ คน โดยมีกิจกรรมประกอบด้วย ๑) จัดการเรียนการสอน ๒) จัดอบรมและศึกษาดูงานหลักสูตร นักอนุรักษ์น้อย ตามรอยพระราชดำริ ๓) จัดทำเอกสารและสิ่งพิมพ์ ๔) ติดตามและประเมินผล ปรากฏผลโดยสรุป ดังนี้

๑. จัดการเรียนการสอน

ตามหลักสูตรครูป่าไม้ โดยใช้เอกสารประกอบ หนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมครูป่าไม้ และแบบฝึกหัดครูป่าไม้ ฉบับตีพิมพ์เดือนสิงหาคม ๒๕๖๕ ประกอบด้วย เนื้อหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวม ๖ บท ๑๘ กิจกรรม ประกอบด้วย

บทที่ ๑ ป่าไม้ของเรา

- กิจกรรมที่ ๑.๑ ต้นไม้ของฉัน มหัศจรรย์จริง ๆ
- กิจกรรมที่ ๑.๒ ป่าไม้ของเรา
- กิจกรรมที่ ๑.๓ สีสนพรรณไม้

บทที่ ๒ สัตว์ป่าผู้น่ารัก

- กิจกรรมที่ ๒.๑ สัตว์ประหลาด
- กิจกรรมที่ ๒.๒ ทายซิ ฉันคือตัวอะไร
- กิจกรรมที่ ๒.๓ เรียกฉันว่า... (จุด จุด จุด)

บทที่ ๓ ระบบนิเวศ

- กิจกรรมที่ ๓.๑ สายใยสายสัมพันธ์
- กิจกรรมที่ ๓.๒ หน้าทีของฉัน
- กิจกรรมที่ ๓.๓ กินอะไรดีนะ ?

บทที่ ๔ ภัยธรรมชาติ

กิจกรรมที่ ๔.๑ เพราะอะไร

กิจกรรมที่ ๔.๒ กระเป่าลูกโป่ง

กิจกรรมที่ ๔.๓ เตรียมรับมือ

บทที่ ๕ ตามรอยพระราชดำริ

กิจกรรมที่ ๕.๑ ฝายรักษาน้ำ

กิจกรรมที่ ๕.๒ พอเพียงเพื่อเพียงพอ

กิจกรรมที่ ๕.๓ พระราชดำริ

บทที่ ๖ ร่วม รักรักษ์ ป่า

กิจกรรมที่ ๖.๑ เพื่อนไพร

กิจกรรมที่ ๖.๒ คิดก่อนทิ้ง

กิจกรรมที่ ๖.๓ จดหมายถึงพงไพร

สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ในแต่ละพื้นที่ได้มอบหมายหน่วยงานในพื้นที่โครงการฯ ที่มีศักยภาพ เช่น อุทยานแห่งชาติ หน่วยจัดการต้นน้ำ และสถานีควบคุมไฟป่า เข้าไปดำเนินการในโรงเรียนที่อยู่ในและรอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั่วประเทศ จำนวน ๕๔ โรงเรียน ส่วนใหญ่กำหนดแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตร คือ จัดกิจกรรม ๖ - ๘ ครั้ง ระหว่างเดือนมิถุนายน - กันยายน ๒๕๖๖ ต่อโรงเรียน

ในการนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถดำเนินการได้แล้วเสร็จตามแผนงานที่กำหนดไว้ ทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และการดำรงอยู่ของสัตว์ป่า รวมทั้งมีความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและในพื้นที่ของตนเองได้ดีขึ้น อีกทั้งยังมีความเข้าใจแนวพระราชดำริในสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมุ่งหวังให้เยาวชนของชาติดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

๒. จัดอบรมและศึกษาดูงาน หลักสูตรนักอนุรักษ์น้อยตามรอยพระราชดำริ

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ มีการจัดอบรมและศึกษาดูงานหลักสูตร นักอนุรักษ์น้อยตามรอยพระราชดำริ รวมทั้งสิ้น ๒๕ รุ่น รุ่นละ ๕๐ คน โดยแยกตามรายภูมิภาค คือ ภาคกลาง ๗ รุ่น ภาคใต้ ๑๑ รุ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒ รุ่น และภาคเหนือ ๕ รุ่น ในการนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนดไว้ ซึ่งทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการฯ รู้จักโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพิ่มขึ้น และสามารถถ่ายทอดให้กับครอบครัวและเพื่อนได้รับรู้ รับทราบ อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

๓. จัดทำเอกสารและสิ่งพิมพ์

ออกแบบและจัดพิมพ์เอกสารประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยหนังสือ ๒ เล่ม คือ ๑) หนังสือคู่มือการจัดกิจกรรมครูป่าไม้ จำนวน ๕๐๐ เล่ม สำหรับเจ้าหน้าที่ใช้เป็นคู่มือในการจัดกิจกรรม และ ๒) หนังสือแบบฝึกหัดประกอบกิจกรรมครูป่าไม้ จำนวน ๔,๐๐๐ เล่ม สำหรับนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมใช้ตลอดการร่วมกิจกรรม ในครั้งนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ปรับปรุงและแก้ไขเนื้อหาจากเอกสารฉบับที่ใช้ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ให้ทันต่อสถานการณ์และเหมาะสมกับนักเรียนที่ร่วมกิจกรรม ซึ่งออกแบบและจัดพิมพ์เอกสารได้เรียบร้อยทันตามกำหนดเวลา และสามารถใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนครูป่าไม้ในปี ๒๕๖๖ ได้อย่างครบถ้วน

๔. ติดตาม ประเมิน และรายงานผล

๔.๑ **ติดตามการดำเนินงาน** โดยคณะกรรมการกำกับดูแลโครงการครูป่าไม้ฯ ในระดับพื้นที่ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องออกตรวจติดตามในระหว่างจัดกิจกรรม เมื่อจัดกิจกรรมแล้วเสร็จ โรงเรียนละ ๒ ครั้ง และให้รายงานผลการตรวจติดตามด้วย ซึ่งพบว่าสามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนงานที่กำหนดและสามารถแก้ไขปรับแผนในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

๔.๒ ประเมินผล

๑) **นักเรียนที่ร่วมกิจกรรม** โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังร่วมกิจกรรม เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยนักเรียนที่ร่วมกิจกรรม จะต้องได้คะแนนแบบทดสอบหลังการเรียน ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ จึงจะถือว่าผ่านเกณฑ์ ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ ๖๑.๖๓ และหลังการเรียนเท่ากับ ๘๔.๕๐ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนเฉลี่ยร้อยละ ๒๒.๘๗ แสดงว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์พบว่า นักเรียนเกือบทั้งหมด คือร้อยละ ๘๘.๘๔ ผ่านเกณฑ์การประเมิน และมีส่วนน้อย คือร้อยละ ๑๑.๑๖ ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ สำหรับในรายที่ไม่ผ่าน ได้มีการทบทวนเนื้อหาเพิ่มเติม

๒) **บุคลากรของโรงเรียน** ประเมินโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของบุคลากรของโรงเรียนต่อการจัดกิจกรรมครูป่าไม้ในโรงเรียน แบ่งเป็น ๖ ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม ด้านผู้สอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านปัจจัยสนับสนุน และด้านการใช้ประโยชน์ แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นบุคลากรของโรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหาร และครูประจำชั้น ใน ๕๔ โรงเรียน จำนวน ๗๘ คน ผลปรากฏว่า บุคลากรมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมครูป่าไม้ในโรงเรียนในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ

ด้านผู้สอน (๔.๕๘) รองลงมาคือ ด้านการใช้ประโยชน์ (๔.๕๕) ด้านการวัดและประเมินผล (๔.๕๒) ด้านปัจจัยสนับสนุน (๔.๕๑) ด้านเนื้อหา (๔.๔๘) และด้านกิจกรรม (๔.๔๓) ตามลำดับ

๓) ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม จากการติดตามและประเมินผลโครงการฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ พบว่ามีผู้ให้ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกต และข้อคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรม โดยสรุปดังนี้

- บุคลากรของโรงเรียนเห็นว่า กิจกรรมครูป่าไม้ มีเนื้อหาสอดคล้องกับวิชาวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา แต่จะมีการสอนและจัดกิจกรรมโดยมีรายละเอียดมากกว่า นักเรียนมีโอกาสมือปฏิบัติและทดลอง จึงมีส่วนช่วยเสริมสร้างให้มีความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ซึ่งช่วยปลูกฝังด้านการอนุรักษ์ จึงเสนอว่าหากมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนและโรงเรียนในระยะต่อไป

- บุคลากรของโรงเรียนมีความเห็นว่า รูปแบบกิจกรรมควรเน้นกิจกรรมกลางแจ้ง หรือกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน หรือการเรียนรู้นอกสถานที่ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่นักเรียนได้มากขึ้น

- เจ้าหน้าที่ผู้จัดกิจกรรมเห็นว่า ในปีนี้การจัดกิจกรรมมีความพร้อมในหลายด้าน ทั้งด้านการบริหารเวลา ซึ่งตรงกับภาคการศึกษาแรก การเข้าไปดำเนินการตั้งแต่เริ่มภาคการศึกษาทำให้สามารถวางแผนการจัดกิจกรรมได้ค่อนข้างดี อย่างไรก็ตาม ระหว่างการจัดกิจกรรมหากโรงเรียนมีกิจกรรมอื่น ๆ แทรกเข้ามา ต้องปรับแผนงานให้ทัน นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เจ้าหน้าที่มีความพร้อมมากขึ้น

- ในภาพรวม บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ครูป่าไม้ และนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันว่า กิจกรรมครูป่าไม้ มีประโยชน์ สนุกสนาน เสริมประสบการณ์ และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง

ดังนั้น หากสามารถจัดได้อย่างต่อเนื่อง จะเป็นประโยชน์ในการสร้างความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์และเกิดความร่วมมือด้านการอนุรักษ์ระหว่างชุมชน โรงเรียน และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ด้วย

๔) การรายงานผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ ในระหว่างดำเนินงานโครงการฯ กำหนดให้มีการรายงานผลผ่านระบบออนไลน์ ทุกครั้งที่เข้าจัดกิจกรรม ทั้งนี้ เพื่อจะได้ประเมินความเสี่ยง และหาแนวทางแก้ไขป้องกันปัญหา หรืออุปสรรคที่อาจทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผน

ประโยชน์ที่ได้รับ

จากการดำเนินงานโครงการครูป่าไม้ฯ แล้วเสร็จ มีโรงเรียนที่เข้าร่วมดำเนินการ ๕๔ โรงเรียน มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น ๒,๘๕๑ คน ทั้งนี้ นักเรียนที่ผ่านการฝึกอบรม มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญ มีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ากับการอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังเกิดเครือข่ายโรงเรียนและเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในชุมชนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความร่วมมือ และเป็นการสนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เกิดความรัก ห่วงแหนง การมีส่วนร่วม และมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ เกิดเครือข่ายโรงเรียนครูป่าไม้และนักอนุรักษ์น้อยตามรอยพระราชดำริด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในชุมชนแต่ละท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๖๖ สำนักงาน กปร. ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดตามผลการดำเนินงานโครงการครูป่าไม้ฯ ณ โรงเรียนรพีปาปอร์ต (ตชด.บำรุงที่ ๙๒) ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

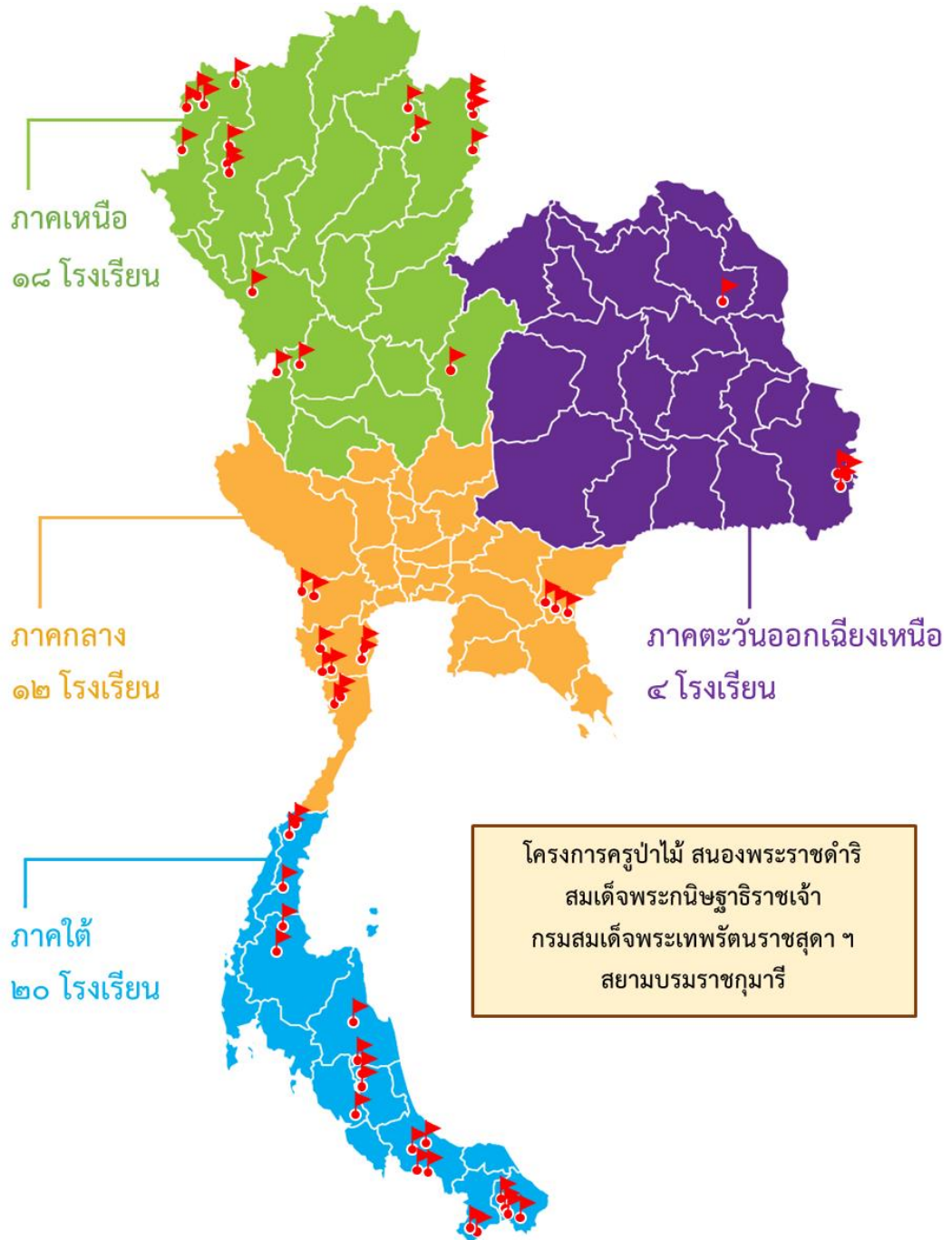

วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๖ สำนักงาน กปร. ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดตามผลการดำเนินงานโครงการครูป่าไม้ฯ ณ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดเต้ดูเมน ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๖๖ สำนักงาน กปร. ติดตามการจัดกิจกรรมหลักสูตร “นักรักษ์น้อยตามรอยพระราชดำริ” โดยนำนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก จำนวน ๕๐ คน ทักษะศึกษา ณ โครงการชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริ อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

แผนที่ตั้งโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการครูป่าไม้ฯ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
จำนวน ๕๔ แห่ง ทั่วประเทศ

ตารางที่ ๒ เป้าหมายและสถานที่ดำเนินการ

โรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่เป้าหมายจำนวน ๕๔ โรงเรียน นักเรียนจำนวน ๓,๙๙๙ คน ดังนี้

ที่	ชื่อโรงเรียน	ท้องที่
ภาคกลาง ๑๒ โรงเรียน		
๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านทุ่งกบินทร์	ต.วังใหม่ อ.วังสมบูรณ์ จ.สระแก้ว
๒	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองตะเคียนชัย	ต.คลองทุ่งมหาเจริญ อ.วังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว
๓	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนวังศรีทอง	ต.วังสมบูรณ์ อ.วังสมบูรณ์ จ.สระแก้ว
๔	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านถ้ำหิน	ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี
๕	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตะโกปัดทอง	บ้านตะโกปน หมู่ ๘ ต.สวนผึ้ง อ.สวนผึ้ง จ.ราชบุรี
๖	โรงเรียนบ้านนายาง (วิเทศปริยัติราชภูรังสรรค์)	ต.นายาง อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี
๗	โรงเรียนนิคมสร้างตนเองเขื่อนเพชร	ต.เขาใหญ่ อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี
๘	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก	ต.ห้วยแม่เพรียง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี
๙	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนอินทรีอาสา (บ้านป่าเกะฮู)	ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี
๑๐	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรบ้านห้วยโสก	ต.ป่าเต็ง อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี
๑๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก	ต.ศาลาล้อย อ.สามร้อยยอด จ.ประจวบคีรีขันธ์
๑๒	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแพรงตะคร้อ	ต.บึงนคร อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์
ภาคใต้ ๒๐ โรงเรียน		
๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันตินิมิตร	ต.รับร่อ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร
๒	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองวาย	ต.ตะกุดเหนือ อ.วิภาวดี จ.สุราษฎร์ธานี
๓	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านกอบเตย	ต.คลองพา อ.ท่าชนะ จ.สุราษฎร์ธานี
๔	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านพันवाल	ต.รับร่อ อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร
๕	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านห้วยเมือง กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ ๔๒	ต.นาขา อ.หลังสวน จ.ชุมพร
๖	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาวัง	ต.หินตก อ.ร้อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช
๗	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสันติราษฎร์ประชาบำรุง	ต.ปะเหลียน อ.ปะเหลียน จ.ตรัง
๘	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่	ต.วังอ่าง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
๙	โรงเรียนเขาปู่	ต.เขาปู่ อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง
๑๐	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านควนตะแบก	ต.เกาะเต่า อ.ป่าพะยอม จ.พัทลุง
๑๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านชยควน	ต.ป่าดงเบขาร์ อ.สะเดา จ.สงขลา
๑๒	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านประกอบออกที่ ๔๔	ต.ประกอบ อ.นาทวี จ.สงขลา
๑๓	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสี่มวลงชนกีฬา	ต.สำนักแก้ว อ.สะเดา จ.สงขลา
๑๔	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านบาโรย	ต.ป่าดงเบขาร์ อ.อ.สะเดา จ.สงขลา
๑๕	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านละโอ	ต.ศรีบรรพต อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส
๑๖	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านตือง	ต.ศรีบรรพต อ.ศรีสาคร จ.นราธิวาส

ที่	ชื่อโรงเรียน	ท้องที่
๑๗	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสินานนท์	ต.สุคีริน อ.สุคีริน จ.นราธิวาส
๑๘	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านไอร์ปือแด	ต.ช้างเผือก อ.จะนะ จ.นราธิวาส
๑๙	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านสังวาลย์วิท ๕	ต.แม่หวาด อ.ธารโต จ.ยะลา
๒๐	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านภักดี	ต.เขื่อนบางลาง อ.บันนังสตา จ.ยะลา
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๔ โรงเรียน		
๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแก่งศรีโคตร	ต.โนนก่อ อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี
๒	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนศาสตราจารย์เนวิน สคิมซอร์	ต.คอแลน อ.บุญศรี จ.อุบลราชธานี
๓	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหญ้าคา	ต.โนนก่อ อ.สิรินธร จ.อุบลราชธานี
๔	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนค้อกนิสไทยฯ	ต.แมตนาทม อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร
ภาคเหนือ ๑๘ โรงเรียน		
๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งตะแบก	ต.พุทธบาท อ.ชนแดน จ.เพชรบูรณ์
๒	โรงเรียนบ้านคลองมดแดง สาขาป่าคา	ต.โป่งน้ำร้อน อ.คลองลาน จ.กำแพงเพชร
๓	โรงเรียนน้ำรีพัฒนา	ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน
๔	โรงเรียนบ้านสบซุ่น	ต.ป่าคา อ.ท่าวัง จ.น่าน
๕	โรงเรียนบ้านห้วยฟอง	ต.ขุนน่าน อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.น่าน
๖	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพีระยานุเคราะห์ ๔	ต.หนองแดง อ.แม่จริม จ.น่าน
๗	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมฉลอง ครบรอบ ๑๐๐ ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๓	ต.บ่อเกลือเหนือ อ.บ่อเกลือ จ.น่าน
๘	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแม่กลองคี	ต.โมโกร อ.อุ้มผาง จ.ตาก
๙	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเฉลิมพระเกียรติ ๗ รอบ พระชนมพรรษา (บ้านแพะ จังหวัดตาก)	ต.แม่ตื่น อ.แม่ระมาด จ.ตาก
๑๐	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเบ็ดตีคูเมน	ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา
๑๑	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน บางกอก เชฟ แซร์รี่ บ้านแม่ขอ	ต.แม่นาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
๑๒	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนสนั่น-เฉลิมเกตุ นภา ศัพท์ (บ้านแม่คอง)	ต.แม่ศึก อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่
๑๓	โรงเรียนรปปาพอร์ต (ตชด.บำรุงที่ ๙๒)	ต.บ่อแก้ว อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่
๑๔	โรงเรียนบ้านห้วยขาน	ต.ห้วยผ้า อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
๑๕	โรงเรียนบ้านห้วยผา	ต.ห้วยผา อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
๑๖	ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านดอยแสง	ต.ปางหมู อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จ.แม่ฮ่องสอน
๑๗	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๖๐ สาขาบ้านนาหัวแหลม	ต.แม่เงา อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน
๑๘	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบำรุงที่ ๑๑๔ บ้านปายสองแ่ง	ต.เวียงเหนือ อ.ปาย จ.แม่ฮ่องสอน

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เรื่องเดิม

โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ยึดแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานเกี่ยวกับหญ้าแฝกเป็นหลักในการดำเนินงาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ การศึกษา ทดลอง วิจัย ส่งเสริม ขยายผลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำรวมถึงฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ การดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นการบูรณาการ หรือทำงานแบบ “องค์รวม” โดยมีสำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานหลักในการประสาน สนับสนุน ติดตามการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ๕๐ องค์กร เพื่อให้การดำเนินงานสนองพระราชดำริสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝก มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๔ รวบรวมได้ถึง ๓๒ ครั้ง โดยเริ่มแรก ได้ทรงศึกษาเอกสารของธนาคารโลกเกี่ยวกับการอนุรักษ์หน้าดินด้วยหญ้าแฝก และมีพระราชดำริให้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทำการศึกษาทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์หน้าดินโดยปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกในพื้นที่รูปแบบต่าง ๆ เช่น ขอบร่องน้ำ แปลงมะม่วงหิมพานต์ บริเวณที่ลาดชัน หรือตามร่องน้ำธรรมชาตินำหินไปกั้นเป็นฝายเล็ก ๆ แล้วปลูกหญ้าแฝกด้านหน้าหรือในพื้นที่ทำการเกษตร เช่น แปลงปลูกข้าวโพด เป็นต้น ทั้งนี้ให้บันทึกภาพก่อนดำเนินการ และหลังดำเนินการไว้เป็นหลักฐานและให้ทุกโครงการในศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ทำเป็นตัวอย่าง

นอกจากนี้ ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ สรุปได้ดังนี้

๑. ให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก ซึ่งจะช่วยทั้งการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยรากของหญ้าแฝกจะอุ้มน้ำไว้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความชุ่มชื้นในดิน อันจะสามารถปลูกพืชอื่น เช่น ข้าวโพดหรือต้นไม้ยืนต้นอื่น ๆ ในบริเวณที่ปลูกหญ้าแฝกได้ และคุณสมบัติอีกอย่างหนึ่งของหญ้าแฝกก็คือแฝกจะเป็นตัวกักเก็บไนโตรเจน และกำจัดสิ่งเป็นพิษ หรือสารเคมีอื่น ๆ ไม่ให้ไหลลงไปยังแม่น้ำลำคลอง โดยกักให้ไหลลงไปได้ดินแทน

๒. ให้ดำเนินการศึกษาและคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน เพื่อที่จะได้นำไปส่งเสริมและขยายพันธุ์ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป โดยเฉพาะตามไหล่เขาที่จะมีการพังทลายของดินมาก เช่น ที่โครงการเขาชะงุ้มและที่วัดญาณสังวราราม ก็ควรจะปลูกเช่นกัน และทรงแนะนำวิธีการปลูกว่าสมควรปลูกหญ้าแฝกก่อนหน้าฝนประมาณ ๓ เดือน เพื่อที่จะให้

คันหญาแฝกแข็งแรง พอที่จะทนต่อความแรงของน้ำในหน้าฝนได้ และยังทรงให้ศึกษาทดลอง การปลูกหญ้าแฝกในร่องน้ำในลักษณะที่เป็น Check Dam ด้วย ตลอดจนที่สูงชันตามริมถนน ที่เห็นดินเปลือยอยู่ ให้นำหญ้าแฝกไปปลูกเพื่อป้องกันดินพังทลายด้วย

และในโอกาสนี้ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทาน พระราชดำริเกี่ยวกับหญ้าแฝกและการสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการพัฒนาและธรรมาภิบาลใช้ หญ้าแฝก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มี พระราชดำริให้สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขปรับปรุงอ่างเก็บน้ำ ห้วยทรายขมิ้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พายุโซนร้อน “เซินกา” เคลื่อนตัวผ่านพื้นที่ จังหวัดสกลนคร ทำให้อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น ตำบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ขำรุด น้ำในอ่างได้ไหลท่วมบ้านเรือนประชาชน และพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหาย รวมทั้งได้มี พระราชดำริให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น และรอบอ่างเก็บน้ำอื่น ๆ ตลอดจนพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป

ผลการดำเนินงาน

สำนักงาน กปร. ได้ขอรับงบประมาณ และให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานโครงการด้านการวิจัยและส่งเสริมการใช้ประโยชน์หญ้าแฝก จำนวน ๕ หน่วยงาน ได้แก่ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดินกรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมเป็นเงินทั้งสิ้น ๕๖,๗๔๒,๑๕๐ บาท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ

โครงการการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (The Seventh International Conference on Vetiver: ICV-๗) และศึกษาดูงานหญ้าแฝก ณ จังหวัดเชียงใหม่

เรื่องเดิม

คณะกรรมการจัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗ Continuing Committee ๗) ได้มีมติให้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพการจัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ และคณะกรรมการอำนวยการโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้มีมติให้จัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ณ จังหวัดเชียงใหม่ ในการนี้ สำนักงาน กปร. จึงได้ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา จัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ระหว่าง ๒๙ พฤษภาคม - ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ โรงแรมแชงกรี-ลา จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้หัวข้อ “Vetiver for Soil and Water Conservation: In Commemoration of King Bhumibol Adulyadej The Great” (หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำและเพื่อเป็นการแสดงศักยภาพของประเทศไทย ในการเป็นเจ้าภาพการประชุมระดับนานาชาติ ตลอดจนนำแนวทางปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศมาปรับใช้ในประเทศไทย เพื่อให้สามารถสนองพระราชดำริการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณทรงเปิดการประชุมฯ พระราชทานรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards ทอดพระเนตรนิทรรศการ และการอบรมหลักสูตรจากใบหญ้าแฝก รวมถึงเสด็จฯ ทอดพระเนตรผลการดำเนินงานและผลสัมฤทธิ์ของการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ผลการดำเนินงาน

๑) การจัดการประชุมด้านวิชาการ: เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนิน ณ ห้องลานนา บอลรูม โรงแรมแชงกรี-ลา เชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีนายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี และนายจรัลธาดา กรรณสูต องคมนตรี พร้อมด้วย นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา นายปวีตร นวมะรัตน์ เลขาธิการ กปร. คณะผู้บริหาร เจ้าหน้าที่สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ฝ้าฯ รับเสด็จ

ในการประชุมฯ ประกอบด้วยการจัดพิธีพระราชทานรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards, TVNI Best VDO Awards ๒๐๒๒ และ TVNI Awards การกล่าวคำเทิดพระเกียรติ โดย Mr. Richard Grimshaw ผู้ก่อตั้งเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ การบรรยายพิเศษโดย ดร. Rattan Lal ผู้ได้รับรางวัล World Food Prize ๒๕๖๓ ผู้ได้รับรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards และ TVNI Awards การบรรยายกลุ่มย่อยในหัวข้อต่าง ๆ เช่น การบรรยายเรื่อง แนวโน้มปัจจุบันในด้านการวิจัย พัฒนา และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีระบบหญ้าแฝก การออกแบบ ลักษณะทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตเพื่อการประยุกต์ใช้ในด้านสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรม และ ระบบติดตามเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ เป็นต้น รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๙ ผลงาน จาก ๑๔ ประเทศ โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมฯ ทั้งแบบ onsite และ online รวม ๑,๓๘๔ ราย จาก ๒๔ ประเทศ แบ่งออกเป็นชาวไทยจำนวน ๑,๒๓๑ คน และชาวต่างประเทศจำนวน ๑๕๓ คน

ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้ให้การสนับสนุนการเข้าร่วมการประชุมของคณะ นักวิชาการไทย ผู้รับรางวัล The King of Thailand Vetiver Awards และ ดร. Rattan Lal ผู้บรรยายพิเศษ จัดทำเอกสารประกอบการประชุมฯ วิดีทัศน์ประชาสัมพันธ์ก่อนและหลัง การประชุมฯ ในสื่อโทรทัศน์และผ่านระบบออนไลน์

๒) การจัดนิทรรศการผลการดำเนินงานหญ้าแฝก: หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จำนวน ๓๒ หน่วยงาน อาทิ สำนักงาน กปร. สำนักงานมูลนิธิชัยพัฒนา บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงต่างๆ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้ง ๖ แห่ง และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันจัดนิทรรศการแสดงผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานพัฒนาและ รณรงค์การใช้หญ้าแฝก การจัดนิทรรศการมีเนื้อหาที่น่าสนใจหลากหลาย เช่น ต้นกำเนิด และ สายพันธุ์หญ้าแฝกในประเทศไทย ผลการดำเนินงานหญ้าแฝกด้านการวิจัย ทดลอง สาธิต การส่งเสริม ขยายผล และนำไปสู่นวัตกรรมหญ้าแฝก อาทิ การผลิตน้ำยาบัวปากผสมสารสกัด หญ้าแฝก รวมถึงงานหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก กลุ่มหัตถกรรมแฝกและกกบ้านโคกปรัง จังหวัด เพชรบูรณ์ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกบ้านแกใหม่ จังหวัดพะเยา กลุ่มผลิตภัณฑ์หญ้าแฝก บ้านเกาะสวาด จังหวัดนราธิวาส กลุ่มผลิตงานหญ้าแฝกตำบลโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเครือข่ายผลิตภัณฑ์ศูนย์ปราชญ์บ้านมะเมียง จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มหัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์ จากธรรมชาติ จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกจากนี้ ยังมีการสาธิตการย้อมผ้าที่สกัดจากใบหญ้าแฝก โดยเฉพาะการย้อมเส้นไหม ที่มีสีสวยงามแบบธรรมชาติ อีกทั้งยังมีการฝึกอบรมหัตถกรรมจาก ใบหญ้าแฝก และจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝกของกลุ่มอนุรักษ์แฝกและจากหน่วยงานต่าง ๆ อีกมากมาย

๓) การจัดการอบรมหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก: บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ได้สนับสนุนการอบรมหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก ระหว่างวันที่ ๒๙ - ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๖ ณ โรงแรมแชงกรี-ลา จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น ๑๘๕ คน จาก ๙ ประเทศ

๔) การศึกษาดูงานหมู่บ้านแฝกในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่: สำนักงาน กปร. ได้จัด การศึกษาดูงานในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

๔.๑) การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

๔.๒) การศึกษาดูงานของผู้เข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยได้แบ่งกลุ่มเดินทางไปศึกษาดูงานใน ๒ เส้นทาง ได้แก่ เส้นทาง อำเภอดอยสะเก็ด และเส้นทางอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมฯ ร่วมเดินทางไปศึกษาดูงาน จำนวน ๒๐๐ คน แบ่งออกเป็นชาวไทย ๑๗๕ คน และชาวต่างประเทศ ๒๕ คน จุดศึกษาดูงาน ประกอบด้วย

เส้นทางดอยสะเก็ด

๑) โครงการศึกษาเทคโนโลยีตรวจวัด ติดตาม เตือนภัย และบริหารจัดการ ความเสี่ยงภัยพิบัติดินสไลด์ในโครงข่ายทางหลวง ณ แปลงศึกษา อำเภอดอยสะเก็ด (กรมทางหลวง)

๒) ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

๓) แปลงเกษตรผสมผสานและการแสดงงานหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝกของ นางเทียมตา ปาลี ประธานเครือข่ายอนุรักษ์แฝก เขต ๖ (กรมพัฒนาที่ดิน)

เส้นทางอำเภอแม่ริม

๑) พื้นที่ขยายผลศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรบ้านกองแหะ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (กรมป่าไม้)

๒) ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกด้านป่าไม้ที่ ๑ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

๓) แปลงเกษตรและการแสดงงานหัตถกรรมของกลุ่มแฝกหลวง ผลิตภัณฑ์ หญ้าแฝกตามพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มแม่บ้าน จากบ้านซาง หมู่ ๔ ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (กรมพัฒนาที่ดิน)

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. เถลิงพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทำให้ชาวไทย และชาวต่างชาติ ได้เห็นถึงพระมหากรุณาธิคุณและพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีคุณูปการ ต่อประชาชนชาวไทยและต่างประเทศ

๒. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องคุณประโยชน์ของหญ้าแฝกทั้งในด้านวิชาการและการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก จากนักวิชาการและผู้ปฏิบัติทั้งชาวไทย และต่างประเทศ ซึ่งเข้าร่วมการประชุม จำนวน ๑,๓๘๔ ราย จาก ๒๔ ประเทศ

๓. มีการเผยแพร่และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกทั้งในการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการสร้างนวัตกรรมจากหญ้าแฝก เช่น การทำชิ้นงานหัตถกรรมในรูปแบบภูมิปัญญาไทยและรูปแบบที่ทันสมัย และการนำรากหญ้าแฝกมาสกัดเป็นน้ำยาบัวบก ซึ่งทำให้เกิดการตระหนักในคุณประโยชน์ของหญ้าแฝกและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาต่อยอดการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกต่อไป

๔. ทำให้มีการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องหญ้าแฝกทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริให้มีความทันสมัยและเป็นสากลต่อไป

๕. สำนักงาน กปร. ได้บรรลุภารกิจในการสนองพระราชดำริ ภายใต้การดำเนินโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในการเป็นแกนกลางในการจัดการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาท ศักยภาพ และความมุ่งมั่นของประเทศไทยในการให้การสนับสนุนเครือข่ายหญ้าแฝกนานาชาติ ในการขับเคลื่อนการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒. ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย

๒.๑ โครงการศึกษาประสิทธิภาพของเชื้อแอคติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ต่อการเจริญเติบโตของกล้าหญ้าแฝกที่ระดับความชื้นดินต่างกันบนชุดดินท่าลี่ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมี นายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. (ในขณะนั้น) นายปราโมทย์ ไม้กลัด ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านให้คำปรึกษาการจัดสรรน้ำและปรับปรุงบำรุงรักษา (ในขณะนั้น) กรมชลประทาน และนายพิมลศักดิ์ สุวรรณทัต ผู้ช่วยเลขาธิการ กปร. (ในขณะนั้น) เข้าเฝ้ารับเสด็จฯ และถวายงาน ความตอนหนึ่งสรุปได้ว่า “...สมควรปลูกหญ้าแฝกก่อนหน้าฝนประมาณ ๓ เดือน เพื่อที่จะให้ต้นหญ้าแฝกแข็งแรงพอที่จะทนต่อความแรงของน้ำในหน้าฝนได้ แต่ยังคงทรงให้ศึกษาทดลองการปลูกหญ้าแฝกในร่องน้ำในลักษณะที่จะเป็น check dam ด้วย ตลอดจนที่สูงชันตามริมถนนที่เห็นดินเปลือยอยู่ให้น้ำแฝกไปปลูกเพื่อป้องกันดินพังทลายด้วย...”

เรื่องเดิม

ในปัจจุบัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการผลิตกล้าหญ้าแฝกรากเปลือยสำหรับสนับสนุนให้แก่เกษตรกรหรือประชาชนที่มีความประสงค์จะปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ซึ่งจากติดตามผลการปลูกหญ้าแฝกของผู้มาขอรับกล้าหญ้าแฝกบางส่วน พบว่า สภาพพื้นที่ที่นำหญ้าแฝกไปปลูกไม่เอื้ออำนวยต่อการดูแลรักษาหญ้าแฝก เช่นมีสภาพแห้งแล้ง ขาดการใส่ปุ๋ยเพื่อเร่งการเจริญเติบโต ทำให้กล้าหญ้าแฝกรากเปลือยที่นำไปปลูกมีเปอร์เซ็นต์การรอดน้อย ส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการอนุรักษ์ดินและน้ำลดลงเนื่องจากขาดความต่อเนื่องของแนวหญ้าแฝก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลในปัจจุบัน พบว่า ได้มีการนำจุลินทรีย์ในธรรมชาติมาช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตและความทนทานต่อสภาวะเครียดหรือสภาวะที่ไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก โดยเพิ่มความชื้นของธาตุอาหาร เพิ่มฮอร์โมนให้กับหญ้าแฝก ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาความสัมพันธ์ของเชื้อจุลินทรีย์ที่ช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตกล้าหญ้าแฝกที่เหมาะสมสำหรับใช้เป็นแนวทางในการผลิตกล้าหญ้าแฝกสำหรับสนับสนุนให้เกษตรกรนำไปปลูกในพื้นที่ และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกต่อไป

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงได้ดำเนินงานโครงการศึกษาประสิทธิภาพของเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ต่อการเจริญเติบโตของกล้าหญ้าแฝกที่ระดับความชื้นดินต่างกันบนชุดดินท่าลี่ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๖

ผลการดำเนินงาน

๑) การศึกษาประสิทธิภาพของเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ในการเข้าราก ดำเนินการเตรียมกล้าหญ้าแฝกโดยแยกหน่อจากแปลงเพาะพันธุ์ นำมาตัดรากให้สั้น ตัดต้นยาว ๑๐ เซนติเมตร นำมาล้างน้ำทำความสะอาด มัดรวมกันวางลงบนขุยมะพร้าวที่ขึ้นหรือแช่ในระดับน้ำสูง ๕ เซนติเมตร ในที่ร่มจำนวน ๔ วันหรือจนออกรากอ่อน เก็บข้อมูลเชื้อจุลินทรีย์ท้องถิ่นในต้นกล้าหญ้าแฝกโดยวิธีการเพาะเชื้อ คัดหน่อที่ออกรากมาปักชำในถุงเพาะชำขนาดเล็กที่ผสมวัสดุเพาะชำ ได้แก่ ขุยมะพร้าว:ปุ๋ยหมัก:ดินดำ ในอัตราส่วน ๑:๑:๑ ดูแลรดน้ำในสภาพเรือนเพาะชำจำนวน ๑๕ วัน ปลุกเชื้อแอกติโนมัยซีททั้งสองชนิด ที่มีความเข้มข้นของสปอร์ที่ ๑๐๗ สปอร์ต่อมิลลิลิตร จำนวน ๑ มิลลิลิตรต่อต้น หลังจากนั้น ดูแลรักษา รดน้ำ จนหญ้าแฝกแตกหน่อ หรือเริ่มแทงยอด สุ่มเก็บตัวอย่างกล้าหญ้าแฝก ที่ระยะ ๔๕ วันหลังเพาะชำ บันทึกความสูง, ความยาวราก, น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้งของส่วนเหนือดินและส่วนราก และทดสอบหาความสามารถของเชื้อในการเข้าไปอยู่ในรากของหญ้าแฝก ภายใต้กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนชนิดส่องกราด (SEM: Scanning Electron Microscope)

ผลการศึกษาทดลอง จากการศึกษาประสิทธิภาพของเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ในการเข้าราก พบว่า จากการนำเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ TGsL-๐๒-๐๔ และ TGsR-๐๓-๐๔ ปลุกเชื้อในกล้าหญ้าแฝก จำนวน ๔ สายพันธุ์ เพื่อหาความสามารถในการเข้ารากของเชื้อทั้งสองชนิดนั้น เชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์มีความสามารถในการเข้ารากของต้นหญ้าแฝกได้ทั้ง ๔ สายพันธุ์ที่นำมาทดลองได้

๒) ศึกษาการเจริญเติบโตของหญ้าแฝกที่ปลูกในดินที่มีความชื้นแตกต่างกัน

ในกระถาง

วางแผนการทดลองแบบ Factorial จำนวน ๒ ปัจจัย (๑๒x๓)

ปัจจัย A : กล้าหญ้าแฝก จำนวน ๑๒ วิธีการ จากข้อ ๑)

ปัจจัย B : ความชื้นดินจำนวน ๓ ระดับ

- ความชื้นดินที่ระดับ ๒๕% ของความชื้นที่เป็นประโยชน์
- ความชื้นดินที่ระดับ ๕๐% ของความชื้นที่เป็นประโยชน์
- ความชื้นดินที่ระดับ ๗๕% ของความชื้นที่เป็นประโยชน์

ดำเนินการ โดยการเก็บดินในชุดดินท่าลี่ ที่ระดับความลึก ๐-๓๐ เซนติเมตร นำมาผึ่งให้แห้งแล้วคลุกให้เข้ากัน สุ่มตัวอย่างดิน นำไปวิเคราะห์ค่าปฏิกิริยาดินและปริมาณธาตุอาหารในดินก่อนปลูก (N P K Ca และ Mg) แล้วนำดินมารอกใส่ถุงปลูกขนาดใหญ่ถุงละ ๑๐ กิโลกรัม ใช้กล้าหญ้าแฝกจากการทดลองที่ ๑) ที่ทำการปลูกเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ทั้งสองชนิด และการไม่ปลูกเชื้อ (ควบคุม) นำมาปลูกในดินที่เตรียมไว้ ดูแลรักษาความชื้นดินให้มีความชื้นตามระดับที่กำหนดไว้ โดยการกำหนดปริมาณน้ำที่ให้และจำนวนวันที่รดน้ำ ทำการเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของหญ้าแฝก การแตกกอ จำนวนต้น ขนาดกอ น้ำหนักสดและน้ำหนักแห้ง ที่ระยะ ๓๐ วันหลังปลูก โดยการสุ่มตัวอย่างหญ้าแฝกใส่ถุงปลูกนำมาล้างและนำมาอบแห้งในอุณหภูมิ ๖๐, ๘๐ และ ๑๒๐ วันหลังปลูก อยู่ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาทดลอง การศึกษาการเจริญเติบโตของหญ้าแฝกที่ปลูกในดินที่มีความชื้นแตกต่างกันในกระถาง อยู่ระหว่างการเก็บข้อมูล ยังไม่สรุปผลการศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. สนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างหลากหลายวิธี

๒. สามารถรวบรวมข้อมูลความสามารถในการเข้ารากหญ้าแฝกของเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ ในการไปอาศัยอยู่ในหญ้าแฝกสายพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ช่วยเพิ่มความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร เพิ่มฮอร์โมนให้กับหญ้าแฝก และส่งเสริมการเจริญเติบโตของกล้าหญ้าแฝก นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มอัตราการรอดตายของกล้าหญ้าแฝกเมื่อนำไปปลูกในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้

๓. มีข้อมูลเปรียบเทียบอัตราการรอดตายของกล้าหญ้าแฝกแต่ละสายพันธุ์ที่มีเชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโดไฟท์ในสภาวะความชื้นแตกต่างกัน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการผลิตกล้าหญ้าแฝกสำหรับสนับสนุนให้เกษตรกรนำไปปลูกในพื้นที่ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้

๒.๒ โครงการศึกษาผลของพืชคลุมดินและหญ้าแฝกที่มีต่อการเจริญเติบโตของมะม่วงหิมพานต์ที่ปลูกในดินทรายจัดชุดดินบาเจาะ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ตำบลกะลุวอเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

“...เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า เจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ก็คือศึกษาวิธีพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงวิธีแก้ปัญหาให้เกษตรกรด้วย ขณะนี้บางพื้นที่ราษฎรกำลังประสบปัญหาเรื่องที่ดินทำกินกลายเป็นดินเปรี้ยวในลักษณะต่างๆ ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ทางศูนย์ศึกษาการพัฒนา จึงควรกำหนดพื้นที่ในเขตศูนย์ฯ มีสภาพคล้ายคลึงกับที่ดินที่มีปัญหาแต่ละแห่ง แล้วสร้างสถานการณ์ให้เหมือนกับพื้นที่จริงที่สุด โดยใช้วิชาการเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าพื้นที่ที่มีปัญหานั้นค่อยๆ เสื่อมสภาพ ในรูปแบบใด ใช้เวลาเท่าใดในแต่ละขั้นตอน จากนั้นจึงจะศึกษาวิธีการแก้ไขและฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดินที่มีปัญหาเท่าที่จะทำได้ แล้วจึงเผยแพร่ความรู้ให้เกษตรกรเข้าใจต่อไป..”

เรื่องเดิม

พื้นที่ของจังหวัดนราธิวาสส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่บริเวณขอบพรุ โดยส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ รับผิดชอบดูแล ทำให้ทราบถึงปัญหาหลัก คือ สภาพพื้นที่เป็นดินเปรี้ยวจัด และดินทรายจัด ซึ่งดินทรายจัดมีเนื้อดินเป็นดินทราย หรือดินทรายปนดินร่วนเป็นดินที่ไม่มีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นเม็ดเดี่ยว ๆ การเกาะตัวหรือยึดตัวของเม็ดดินต่ำทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินได้ง่าย มีการระบายน้ำดีเกินไปทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำ

ความสามารถในการอุ้มน้ำและดูดซับธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ การใช้ประโยชน์เพื่อการปลูกพืชจำเป็นต้องมีการจัดการเป็นพิเศษกว่าดินทั่วไป

มะม่วงหิมพานต์เป็นไม้ผลที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและมีอนาคต ซึ่งมีการปลูกและบริโภคอย่างกว้างขวาง เป็นพืชเขตร้อนสามารถเจริญเติบโตได้ดีในช่วงอุณหภูมิค่อนข้างสูงและเจริญเติบโตได้ในทุกสภาพดิน ซึ่งการปลูกมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่ดินทรายจัดจำเป็นต้องมีการจัดการธาตุอาหารพืช รวมทั้งการจัดการน้ำและความชื้นในดิน การปลูกพืชคลุมดิน จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการจัดการดินทรายจัด โดยการปลูกพืชคลุมดินช่วยเพิ่มความชื้นให้กับดิน และเมื่อมีการไถกลบหรือสับกลบลงไปบนดิน ยังช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ส่วนการปลูกหญ้าแฝกจะช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ใบและรากของหญ้าแฝกเมื่อมีการย่อยสลายสามารถปลดปล่อยธาตุอาหารให้กับดิน ซึ่งการปลูกพืชคลุมดินร่วมกับหญ้าแฝกจะช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์และความชื้นให้แก่ดิน อันจะส่งผลถึงการเจริญเติบโตของพืชหลักที่ปลูก ดังนั้น ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จึงได้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการดินทรายจัด ในการหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะช่วยเพิ่มการเจริญเติบโตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการดินที่เหมาะสม สำหรับเกษตรกรที่มีสภาพพื้นที่คล้ายคลึงกัน นำไปใช้ในการจัดการดินต่อไป จึงได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่องการศึกษาผลของพืชคลุมดินและหญ้าแฝกที่มีต่อการเจริญเติบโตของมะม่วงหิมพานต์ที่ปลูกในดินทรายจัดชุดดินบาเจาะ

ผลการดำเนินงาน

มีผลการดำเนินงานดังนี้

(๑) ดูแลรักษาต้นมะม่วงหิมพานต์ ดังนี้

- เมื่ออายุ ๑-๒ ปี ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๓๐๐-๘๐๐ กรัม/ต้น และเมื่ออายุ ๓ ปี ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร ๑๒-๒๔-๑๒ อัตรา ๑ กิโลกรัม/ต้น ใส่ปุ๋ยเคมีปีละ ๒ ครั้ง ในตอนต้นและปลายฤดูฝน โดยใส่เป็นจุกโรบอร์คมีทรงพุ่ม

(๒) กำจัดวัชพืชในแปลงโดยใช้เครื่องตัดหญ้าสับกลบพืชคลุมดิน เมื่อออกดอก

(๓) ดูแลรักษาหญ้าแฝก ดังนี้

- ตัดใบหญ้าแฝกให้เหลือความสูง ๒๐ เซนติเมตร ทุกๆ ๔ เดือน พร้อมชั่งน้ำหนักของใบหญ้าแฝก แล้วนำใบหญ้าแฝกคลุมโคนต้นมะม่วงหิมพานต์

(๔) เก็บข้อมูล

๔.๑) ข้อมูลพืช

- การเจริญเติบโตของต้นมะม่วงหิมพานต์ โดยวัดเส้นรอบวงโคนต้นที่ความสูงจากพื้นดิน ๑๕ เซนติเมตร ความสูงต้น และเส้นผ่าศูนย์กลางของทรงพุ่ม ปีละ ๒ ครั้ง

- ชั่งน้ำหนักของใบหญ้าแฝก ทุกๆ ๔ เดือน

๔.๒) ข้อมูลดิน

- เก็บตัวอย่างดินแบบ Composite sampling ที่ระดับความลึก ๐-๓๐ เซนติเมตร ทุก ๑ ปี เพื่อวิเคราะห์สมบัติทางเคมีบางประการ

- เก็บตัวอย่างดินวัดความชื้นในดิน โดยเก็บตัวอย่างดินที่ระดับความลึก ๐-๓๐ เซนติเมตร เพื่อวิเคราะห์สมบัติทางกายภาพของดิน ได้แก่ เนื้อดิน (soil texture) ด้วยวิธี Pipette method และเก็บตัวอย่างดินแบบไม่ทำลายโครงสร้างดินด้วยวิธี core method ที่ระดับความลึก ๐-๑๕ เซนติเมตร และ ๑๕-๓๐ เซนติเมตร ทุก ๓ เดือนตลอดระยะเวลาการทดลอง เพื่อวิเคราะห์สมบัติทางกายภาพของดิน

ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูล ยังไม่สามารถสรุปผลได้ เนื่องจากเป็นโครงการต่อเนื่อง ๓ ปี (ปี ๒๕๖๕-๒๕๖๗)

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. สนองพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริได้อย่างหลากหลายวิธี

๒. ทำให้มีรูปแบบและแนวทางในการการปลูกพืชคลุมดินร่วมกับหญ้าแฝกในพื้นที่ดินทรายจัด เพื่อเพิ่มความชื้นและอินทรีย์วัตถุในดิน

๓. ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางให้กับเกษตรกรนำไปปรับลดต้นทุนในการทำเกษตรในพื้นที่ดินทรายได้อย่างเหมาะสม

๓. ด้านการส่งเสริม ขยายผล และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๓.๑ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

พระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริ เกี่ยวกับ หญ้าแฝก ครั้งแรกเมื่อปี ๒๕๓๔ กับนายสุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ กปร. (ขณะนั้น) และได้มีพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งด้าน การศึกษา วิจัย วิธีการปลูก และการใช้ประโยชน์เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยเน้น การปลูกหญ้าแฝกอย่างถูกต้อง ให้ครอบคลุมพื้นที่ที่มีปัญหาในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมี สำนักงาน กปร. เป็นหน่วยงานกลางในการประสานและสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งเรื่อง การศึกษา วิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมขยายผลการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ ที่มีการชะล้างพังทลาย พื้นที่เสื่อมโทรมต้องได้รับการปรับปรุง พื้นฟูคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพื้นที่ต่างๆ ของหน่วยงาน

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ นายอำพล เสนาณรงค์ องคมนตรี และคณะกรรมการบริหารสภาวิจัยแห่งชาติและคณะวิจัย ณ ศาลาเรียง วังไกลกังวล ความตอนหนึ่งว่า **“...ควรปลูกแฝกก่อนหรือร่วมกับแปลงปลูกไม้ยืนต้น โดยเฉพาะบนภูเขา จะช่วยป้องกันการชะล้าง และป้องกันไฟป่าได้ เพราะแฝกทนไฟ ใบจะสดตลอดปีและรากที่ยังลึกลงในดิน จะช่วยดูดความชื้นไว้ ดังนั้น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแนวกันไฟจะช่วย ป้องกันไฟป่าในฤดูแล้งได้...”**

เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริแก่ หม่อมราชวงศ์ แฉมแจ่มจรัส รัชนี และคณะทำงานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกฯ ณ ศาลาเรียง วังไกลกังวล ความตอนหนึ่งว่า **“...ให้ใช้หญ้าแฝกในการพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน พื้นฟูดินให้มีความอุดมสมบูรณ์และแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม ดำเนินการขยายพันธุ์ให้มีหญ้าแฝกอย่างเพียงพอ ที่สำคัญต้องไม่ลืมหน้าที่ของหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำและเพื่อการรักษาดิน...”**

เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชดำริให้สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขปรับปรุง อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พายุโซนร้อน “เชนกา” เคลื่อนตัวผ่าน พื้นที่จังหวัดสกลนคร ทำให้อ่างเก็บน้ำ ห้วยทรายขมิ้น ตำบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ขำรุค น้ำในอ่างได้ไหลท่วมบ้านเรือนประชาชน และพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหาย รวมทั้งได้มีพระราชดำริให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น และรอบอ่างเก็บน้ำอื่นๆ ตลอดจนพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป

เรื่องเดิม

กรมป่าไม้มีภารกิจในการบริหารจัดการ อนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง ป่าไม้ คุ้มครอง ดูแลรักษา ตลอดจนส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน เพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ ภายใต้แผนบูรณาการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ให้ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้อย่างเกื้อกูลและยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งการดำเนินงานในด้านการฟื้นฟูสภาพป่าและการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังกล่าว กรมป่าไม้ได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ที่ได้ทรงพระราชทานไว้มาดำเนินการร่วมด้วย เพื่อให้หญ้าแฝกช่วยยึดและปกคลุมดิน ซึ่งระบบรากของหญ้าแฝกทำหน้าที่เปรียบเสมือนกำแพงใต้ดินที่มีชีวิต ที่ช่วยยึดและเพิ่มความชุ่มชื้นให้กับดิน โดยดำเนินการปลูกหญ้าแฝกใน ๔ รูปแบบ ดังนี้

๑. การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับแปลงฟื้นฟูสภาพป่า
๒. การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
๓. การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในแปลงที่ทำกินของราษฎร
๔. การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแปลงสาธิตและแหล่งเรียนรู้

นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ คำแนะนำในการปลูกและดูแลรักษาการใช้หญ้าแฝกให้กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกษตรกร เยาวชน และผู้สนใจทั่วไป ให้เห็นประโยชน์และคุณค่าของหญ้าแฝก เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ และการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกให้เป็นไปอย่างแพร่หลาย

ผลการดำเนินงาน

กรมป่าไม้ ได้ดำเนินการส่งเสริมและขยายผลการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของกรมป่าไม้ทั่วประเทศทุกภูมิภาคของประเทศ จำนวน ๕๘ แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบูรณ์ และศูนย์ส่งเสริมการใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร จำนวนทั้งสิ้น ๓,๐๐๐,๐๐๐ กกล้า และโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั่วประเทศ จำนวน ๕๕ โครงการ จำนวน ๑๕,๒๐๐,๐๐๐ กกล้า การส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ลาดชัน และพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของหน้าดิน การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่ทำกินของราษฎร การปลูกหญ้าแฝกเพื่อเป็นแปลงสาธิตขยายพันธุ์หญ้าแฝก รวมถึงการเข้าร่วมการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤษภาคม - ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ ณ โรงแรมแชงกรี-ลา จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้การสนองพระราชดำริในการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ
๒. ทำให้ประชาชนและเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างเหมาะสม ตามภูมิสังคมได้ดียิ่งขึ้น
๓. เป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่ได้เข้าใจ พร้อมทั้งรับรู้คุณค่าและประโยชน์ของหญ้าแฝก สามารถนำไปใช้ในพื้นที่ย่างอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๔. เพื่อเป็นการสนับสนุนราษฎรในการนำหญ้าแฝกไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และอนุรักษ์ดินและน้ำรวมถึงเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น

๓.๒ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของศูนย์ศึกษา การพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
หญ้าแฝก ณ อาคารจักรพันธ์เพ็ญศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความตอนหนึ่งว่า “...สิ่งที่ดี
มีประโยชน์นั้นจะต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาและเหมาะสมกับสภาพการณ์ทั่วไปด้วย
จึงจะได้ผลที่พึงประสงค์ อย่างเช่น การปลูกหญ้าแฝกจะต้องปลูกให้ชิดติดกันเป็นแถว และ
วางแผนให้เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้นว่าบนพื้นที่สูงจะต้องปลูกตามแนวขวาง
ของความลาดชันและร่องน้ำ บนพื้นที่ราบจะต้องปลูกรอบแปลงหรือปลูกตามร่องสลักกับพีชไร้
ในพื้นที่เก็บกักน้ำจะต้องปลูกเป็นแนวเหนือแหล่งน้ำ หญ้าแฝกที่ปลูกโดยหลักวิธีดังนี้ จะช่วย
ป้องกันการพังทลายของหน้าดินรักษาความชุ่มชื้นในดินเก็บกักตะกอนดินและสารพิษต่าง ๆ
ไม่ให้ไหลลงแหล่งน้ำ ซึ่งจะอำนวยผลเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การอนุรักษ์ดินและน้ำ ตลอดจน
การฟื้นฟูดินและป่าไม้ให้สมบูรณ์ขึ้นบัณฑิตผู้จะออกไปเริ่มต้นชีวิตการทำงานต่อไป จึงควรจะได้
ศึกษาพิจารณาเรื่องความถูกต้องเหมาะสมที่กล่าวนี้ให้ทราบชัด...”

เรื่องเดิม

ราษฎรบนพื้นที่ราบสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการ
การเพาะปลูก เนื่องจากดินมีคุณภาพต่ำไม่อุ้มน้ำ และดินมีความเค็ม ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล
แหล่งน้ำธรรมชาติก็มีไม่มากนักท่ามกลางความแห้งแล้งกันดาร ได้มีสิ่งมหัศจรรย์เกิดขึ้น นับจาก
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำริ
ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน
๒๕๒๕ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาทดลอง ค้นหารูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และ
วิถีชีวิต ตามหลักภูมิสังคม

ศูนย์ศึกษาพัฒนาภูพานฯ ได้ศึกษาค้นหารูปแบบเกษตรกรรมที่เหมาะสม เพื่อดำเนินการ
ฟื้นคืนดินที่แห้งแล้ง ฟื้นความชุ่มชื้น ด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อหล่อเลี้ยงพื้นที่ทำกินของราษฎร
รวมทั้งพื้นที่ป่าไม้ ดิน ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นพื้นที่เพาะปลูก โดยเฉพาะ
การส่งเสริมให้ราษฎร ปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่ว การใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยพืชสด
แทนปุ๋ยเคมี การปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน เนื่องจากหญ้าแฝก
มีประโยชน์นานัปการ ช่วยปรับปรุงฟื้นฟูความสมบูรณ์ของดิน ทั้งยังป้องกันการชะล้างพังทลายของ
ดินในพื้นที่เปิดใหม่ลาดชันหรือในพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก การส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกหญ้าแฝก
เป็นการขยายพันธุ์ให้มีเพียงพอต่อความต้องการสำหรับการปลูกหญ้าแฝกในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ผลการดำเนินงาน

กิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๑) โครงการขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อสนับสนุนเกษตรกร

(๑) ให้การสนับสนุนกล้าหญ้าแฝกแบบบรากเปลือก จำนวน ๓๐๐,๑๐๐ กล้า แก่เกษตรกร โรงเรียน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพื้นที่สาธารณประโยชน์ต่าง ๆ อาทิ โรงเรียนเมืองสกลนคร อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้นอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการก่อสร้างระบบเครือข่ายน้ำหนองหวาย เป็นต้น

(๒) ให้สนับสนุนกล้าหญ้าแฝกชำถุง จำนวน ๒๕,๒๐๐ กล้า แก่เกษตรกรและหน่วยงานที่สนใจเข้ามาขอรับบริการภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒) โครงการส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกรเพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตพืช

การส่งเสริมเกษตรกรให้ปลูกหญ้าแฝก นอกจากจะช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ยังเป็นการขยายพันธุ์ให้มีเพียงพอต่อความต้องการของผู้ที่สนใจปลูกหญ้าแฝก และทำให้เกษตรกรที่ปลูกหญ้าแฝกมีรายได้จากการขายกล้าหญ้าแฝกได้อีกด้วย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ ได้ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกร จำนวน ๕ ราย ดังนี้

(๑) นายแดง โพธิ์บัติ บ้านเลขที่ ๗๖ หมู่ ๕ บ้านบอน ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

(๒) นายสาย วงศ์ละคร บ้านเลขที่ ๑๔๗ หมู่ ๘ บ้านลาดกะเมือ ตำบลห้วยยาง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

(๓) นางเกศินี ชุมปัญญา บ้านเลขที่ ๑๙๘ หมู่ ๙ บ้านหนองปลาตุก ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

(๔) นายวิชัย สร้อยปลิว บ้านเลขที่ ๑๐๕ หมู่ ๔ บ้านตากแดด ตำบลบึงหวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

(๕) นายพิษณุ เภาโพธิ์ บ้านเลขที่ ๓๓๐ หมู่ ๔ ตำบลเต่างอย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร

นอกจากนี้เกษตรกรจะได้รับการอบรมและสนับสนุนหญ้าแฝกเพื่อนำไปต่อยอด โดยนำความรู้ความเข้าใจในการปลูกหญ้าแฝก เพื่อนำไปขยายพันธุ์ซึ่งจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง โดยการขายกล้าหญ้าแฝก เป็นการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ยังช่วยในอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้ดินเกิดความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. สนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการศึกษา วิจัย ขยายผลการปลูกหญ้าแฝก และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก รวมถึงสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

๒. เป็นจุดสาธิตการใช้หญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ ที่เข้าศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกร โดยสามารถขยายผลไปยังเกษตรกรโดยรอบ

๓. ทำให้พื้นที่เสื่อมโทรมได้รับการปรับปรุง ช่วยบรรเทาการชะล้างและการพังทลายของดินทั้งในพื้นที่ป่าและพื้นที่แล้ง ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น สามารถใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตพืช และเพิ่มผลผลิต

๔. กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ได้รับการอบรมและการสนับสนุนกล้าหญ้าแฝก จะมีองค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกหญ้าแฝกและการขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกที่ถูกต้อง เพื่อช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ อีกทั้งเกษตรกรสามารถขยายพันธุ์กล้าหญ้าแฝกหลังจากรับการอบรม และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร

๕. สามารถเผยแพร่องค์ความรู้และความเข้าใจให้กับประชาชน เกษตรกร หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้และคุณค่าของหญ้าแฝกในการนำไปปรับใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๓ โครงการปลูกและศึกษาพันธุ์หญ้าแฝก (มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์)

พระราชดำริ

เมื่อปี ๒๕๓๕ เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชดำริให้นำหญ้าแฝกมาทดลองปลูก ตามที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงแนะนำต่อพระองค์ จึงเกิดเป็นโครงการปลูกและศึกษาพันธุ์หญ้าแฝก ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๐ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำริให้สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการแก้ไขปรับปรุงอ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์พายุโซนร้อน “เซินกา” เคลื่อนตัวผ่านพื้นที่จังหวัดสกลนคร ทำให้อ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น ต่าบลขมิ้น อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ชำรุดน้ำในอ่างได้ไหลท่วมบ้านเรือนประชาชน และพื้นที่ทางการเกษตรได้รับความเสียหาย รวมทั้งได้มีพระราชดำริ **ให้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝกรอบอ่างเก็บน้ำห้วยทรายขมิ้น และรอบอ่างเก็บน้ำอื่น ๆ ตลอดจนพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป**

เรื่องเดิม

เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งว่า “ฉันจะปลูกป่าบนออยตุง” ดังนั้น โครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเชียงราย จึงเกิดขึ้น ตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีให้ความสำคัญกับการปลูกป่า สร้างคน เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนคุณภาพชีวิตของประชากรชาวไทยภูเขาและชาวพื้นที่ราบให้ดีขึ้น

โครงการปลูกและศึกษาพันธุ์หญ้าแฝก ซึ่งเป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการพัฒนาออยตุงฯ เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๕ เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระราชดำริให้นำหญ้าแฝกมาทดลองปลูก ตามที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงแนะนำต่อพระองค์ จนถึงปัจจุบันการปลูกหญ้าแฝกยังคงใช้แก้ปัญหาการพังทลายและเลื่อนไหลของดิน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของโครงการพัฒนาออยตุงฯ ได้เกือบทุกกรณี เช่น เมื่อมีการปรับปรุงหรือสร้างถนนใหม่ การก่อสร้างอาคารสถานที่ การขุดสระน้ำ การทำเกษตรกรรมในพื้นที่ลาดชัน และการเปลี่ยนเส้นทางน้ำตามธรรมชาติ เป็นต้น

ปัจจุบัน ผลจากการนำต้นหญ้าแฝกปลูกในพื้นที่โครงการพัฒนาออยตุงฯ แนวต้นหญ้าแฝกที่ปลูกเบียดแน่นไว้สามารถช่วยปกคลุมหน้าดิน และยึดเกาะหน้าดินป้องกันการเลื่อนไหลพร้อมกับสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้หน่วยงาน

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการพัฒนาโดยต่างๆ ยอมรับคุณค่าและประโยชน์ของหญ้าแฝกและเสาะแสวงหาพันธุ์หญ้าแฝก เพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ที่มีปัญหาดินเลื่อนไหล อันเกิดจากการชะล้างของแรงน้ำไหล และในบางกรณีเพื่อป้องกันการชะล้างปุ๋ยหรือป้องกันการเลื่อนไหลของสารพิษหรือสิ่งโสโครกลงแหล่งน้ำ

ดังนั้น โครงการปลูกและศึกษาพันธุ์หญ้าแฝก ยังคงมีการปลูกและขยายพันธุ์ต้นหญ้าแฝกอย่างต่อเนื่องสำหรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำป้องกันการพังทลาย และการเลื่อนไหลของหน้าดิน เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาปรับปรุงเส้นทางถนน เส้นทางน้ำและพื้นที่ทำกินของราษฎร และเพื่อเป็นแหล่งผลิตกล้าพันธุ์สำหรับแจกจ่ายให้แก่ผู้ร้องขอที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโครงการ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ผลการดำเนินงาน

๑. ปลูกและขยายพันธุ์หญ้าแฝกที่ได้จากการเพาะเนื้อเยื่อและแปลงสำรองพันธุ์เพื่อขยายพันธุ์ให้ได้กล้าพันธุ์หญ้าแฝกที่เพียงพอเพื่อแจกจ่ายสนับสนุนหญ้าแฝกในปี ๒๕๖๖ จำนวน ๓,๑๐๑,๐๐๐ ต้น ดังนี้

๑.๑. สนับสนุนโครงการพัฒนาภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิชัยพัฒนาและมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เพื่อปลูกในพื้นที่โครงการศึกษาและพัฒนาการปลูกขาน้ำมัน และพื้นที่โครงการอื่นๆ ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จำนวน ๔๔๖,๐๐๐ ต้น

๑.๒. สนับสนุนหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้าน ในพื้นที่ในโครงการพัฒนาโดยต่างๆ จำนวน ๒๑๓,๐๐๐ ต้น

๑.๓. สนับสนุนหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้าน ภายในจังหวัดเชียงราย จำนวน ๒,๑๔๗,๐๐๐ ต้น

๑.๔. สนับสนุนหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้าน นอกเขตจังหวัดเชียงราย จำนวน ๒๗๕,๐๐๐ ต้น

๒. สนับสนุนรากหญ้าแฝกแห้งพันธุ์สุราษฎร์ธานี ให้กับโครงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพจากสารสกัดหญ้าแฝก มูลนิธิทันตนวัตกรรม ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อใช้ศึกษาการใช้สารสกัดจากรากของหญ้าแฝก จำนวน ๘๙ กิโลกรัม

๓. มีปริมาณหญ้าแฝกเพื่อสำรองพันธุ์ในการขยายพันธุ์หรือแจกจ่าย จำนวน ๖๕๐,๐๐๐ ต้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. โครงการพัฒนาโดยต่างๆ เป็นศูนย์การปลูกและศึกษาพันธุ์หญ้าแฝกที่สามารถสนับสนุนหญ้าแฝก เพื่อนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการพังทลายของหน้าดิน และเพื่ออนุรักษ์ดิน

และน้ำ ให้กับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนได้ตามความต้องการ ทั้งในพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตรงๆ และพื้นที่ทั่วประเทศ รวมถึงขยายผลการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒. ทำให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด ส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ และราษฎร บริเวณรอบพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตรง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความรู้ความเข้าใจถึงคุณค่าของหญ้าแฝก วิธีการปลูกหญ้าแฝกที่ถูกต้อง และนำไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๓. ทำให้เกิดการบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และราษฎร ในการป้องกันการพังทลายของดิน และการเลื่อนไหลของดินในพื้นที่เชิงเขาและพื้นที่ลาดชัน เพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิต และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้น

๔. ทำให้หน่วยงานของรัฐ เอกชน และราษฎรมีต้นกล้าหญ้าแฝกเพื่อใช้ในการปลูก รวมถึงงานปลูกซ่อมแซมหญ้าแฝกได้อย่างเพียงพอ

๕. ทำให้สามารถสืบสาน รักษา ต่อยอด โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และพระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้อย่างต่อเนื่องและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติได้เป็นอย่างดี

๓.๔ โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กิจกรรมเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ และเพื่อรองรับการศึกษาดูงานผู้เข้าร่วมประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗) (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

เรื่องเดิม

ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกด้านป่าไม้ที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยงานในสังกัดกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ตั้งอยู่ที่บ้านโป่งแยงใน หมู่ที่ ๑ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่ ๔๘-๐-๐๐ ไร่ เริ่มดำเนินกิจกรรมการสาธิต ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๕๗ เพื่อเป็นแหล่งสาธิต และเรียนรู้การแก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยมีการเน้นการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกและสาธิตการปลูกรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ต้นน้ำ

ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกด้านป่าไม้ที่ ๑ ได้รับคัดเลือกเป็น จุดศึกษาดูงานสำหรับผู้เข้าร่วมการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (The Seventh International Conferences on Vetiver: ICV-๗) ซึ่งจัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤษภาคม – ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา

ผลการดำเนินงาน

ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกด้านป่าไม้ที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดำเนินการปรับปรุงสถานที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ และเพื่อรองรับการศึกษาดูงานผู้เข้าร่วมประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗) ดังนี้

๑. การปรับปรุงแปลงสาธิตการใช้ประโยชน์หญ้าแฝกภายในบริเวณศูนย์ฯ
๒. การจัดทำพื้นที่สาธิตการให้ระบบน้ำอัจฉริยะในแปลงหญ้าแฝกโดยใช้เทคโนโลยี IoT (Internet of Thing)
๓. การจัดจ้างทำป้ายไว้นิล และสแตนดีต่างๆ
๔. การตกแต่งและจัดเตรียมสถานที่ให้มีความพร้อมสำหรับการศึกษาดูงาน
๕. การเพาะชำหญ้าแฝก จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ กกล้า

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้การสนองพระราชดำริในการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่งานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างแพร่หลาย
๒. ทำให้ศูนย์สาธิตการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกด้านป่าไม้ที่ ๑ เป็นสถานที่ศูนย์ศึกษาดูงาน เผยแพร่องค์ความรู้ด้านหญ้าแฝก และเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก เพื่อแก้ไข ฟื้นฟู และป้องกันปัญหาด้านดินและน้ำ ให้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน
๓. เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ สาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุมฯ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก นอกจากนี้ยังเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ และเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู รวมถึงประชาชนมีคุณภาพชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ คณะผู้เข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านเผ่ากานาชาติ ครั้งที่ ๗ ได้เข้าศึกษาดูงาน ณ ศูนย์สาธิตฯ โดยกิจกรรมในพื้นที่ประกอบด้วย การบรรยายพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับหมู่บ้านเผ่าในประเทศไทย การสาธิตแสดงระบบรากหมู่บ้านเผ่า การสาธิตการปลูกหมู่บ้านเผ่าเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่พังทลาย การปลูกหมู่บ้านเผ่าเป็นฝายต้นน้ำ การปลูกหมู่บ้านเผ่ารอบแปลงเกษตรกรรม การปลูกหมู่บ้านเผ่าเพื่อรวบรวมแหล่งพันธุ์ การปลูกขยายแม่พันธุ์หมู่บ้านเผ่า การทำงานของสถานีตรวจวัดข้อมูลอากาศ และสถานีโทรมาตร การปลูกหมู่บ้านเผ่าครึ่งวงกลมหยา การนำเสนองานวิจัยหมู่บ้านเผ่า ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ฯ ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และการตรวจสอบระบบรากหมู่บ้านเผ่า

๓.๕ โครงการจัดเตรียมพื้นที่ศึกษาดูงานการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (กรมพัฒนาที่ดิน)

เรื่องเดิม

บ้านเกษตรกรเครือข่ายของกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๒ แห่ง ได้รับเลือกให้เป็นจุดศึกษาดูงานสำหรับผู้เข้าร่วมการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (The Seventh International Conferences on Vetiver : ICV-๗) ซึ่งจัดขึ้น ณ จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ ๒๙ พฤษภาคม - ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ โดยสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ร่วมกับมูลนิธิชัยพัฒนา ได้แก่

๑) บ้านเกษตรกร นางเทียมตา ปาลี หมอдинอาสาประจำอำเภอสันกำแพง ประธานเครือข่ายอนุรักษ์หญ้าแฝก เขต ๖ ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดิน บ้านเลขที่ ๔๓ หมู่ที่ ๒ ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประสบความสำเร็จ โดยการนำหญ้าแฝก มาอนุรักษ์ดินและน้ำ ปรับปรุงบำรุงดิน ขยายพันธุ์หญ้าแฝก โดยมีการปลูกหญ้าแฝกรอบขอบสระ แปลงรวบรวมสายพันธุ์หญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จักสานจากใบหญ้าแฝก

๒) กลุ่มแฝกหลวง บ้านซาง หมู่ที่ ๔ ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มทำผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝกตามพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงของกลุ่มแม่บ้าน ได้รวมกลุ่ม เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๐ โดยมีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกเพียง ๓ คน ต่อมาได้ขยาย กิจกรรมและเพิ่มจำนวนสมาชิกขึ้นตามลำดับ โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มจำนวนรวมทั้งหมด ๒๒ คน

ผลการดำเนินงาน

กรมพัฒนาที่ดิน ได้ดำเนินการปรับปรุงสถานที่ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การใช้ประโยชน์หญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ และเพื่อรองรับการศึกษาดูงานผู้เข้าร่วมประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗) ในวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๖ และมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑) บ้านเกษตรกร นางเทียมตา ปาลี

- ปลูกและซ่อมแซมหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ (แฝกรอบขอบสระ ร่องน้ำ รอบแนวกันชน และ แปลงรวบรวมสายพันธุ์หญ้าแฝก)
- ปรับปรุงจุดเรียนรู้การพัฒนาที่ดิน (จัดทำป้ายไวนิลพร้อมโครงไม้และเสา ป้ายพันธุ์หญ้าแฝก โมเดลจำลองรากหญ้าแฝก และซุ้มสำหรับรับคณะดูงานพร้อมนิทรรศการ เฉลิมพระเกียรติ)

๒) กลุ่มแฝกหลวง

- ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณจำหน่ายผลิตภัณฑ์
- จัดซื้อวัสดุเกษตร (ดินปลูก ไม้ประดับและต้นไม้)
- ก่อสร้างผนังกันดินพร้อมเทพื้น
- ทาสีภายในและนอกอาคาร
- จัดทำป้ายไว้นิโครงการและประชาสัมพันธ์
- จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำนักงาน (พัดลมติดผนัง เครื่องทำน้ำเย็น เครื่องเสียง ลำโพงและไมโครโฟนสนาม แก้อั้ว โต๊ะอเนกประสงค์ ตู้แสดงสินค้า ชุดหม้อต้มและย้อมสี)

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้การสนองพระราชดำริในการรณรงค์การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเผยแพร่งานโครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างแพร่หลาย

๒. ทำให้บ้านเกษตรกรเครือข่าย เป็นสถานที่ศูนย์ศึกษาดูงาน เผยแพร่องค์ความรู้ด้านหญ้าแฝก และเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝก เพื่อแก้ไขฟื้นฟู และป้องกันปัญหาด้านดินและน้ำ ให้กับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชน

๓. เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ สาธิตการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุมฯ ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝก นอกจากนี้ยังเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ และเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการฟื้นฟู รวมถึงประชาชนมีคุณภาพชีวิตการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

คณะผู้เข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านเผกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ เข้าเยี่ยมชมแปลงสาธิต การปลูกหญ้าแฝกร่วมกับพืชอื่น ๆ การทำปุ๋ยหมัก และฝึกการทำงานหัตถกรรมจากใบหญ้าแฝก ณ บ้านเกษตรกร นางเทียมตา ปาลี

คณะผู้เข้าร่วมการประชุมหมู่บ้านเผกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ เข้าเยี่ยมชมแปลงปลูกหญ้าแฝก เพื่อการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินบริเวณริมแม่น้ำปิง ร่วมกิจกรรมปลูกแฝกบริเวณริมแม่น้ำปิง และกิจกรรมทดลองทำกระเป่าโดยกลุ่มสมาชิกเผกหลวงบ้านซาง

ด้านส่งเสริมอาชีพ

โครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

เรื่องเดิม

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง มีพระราชดำริที่จะส่งเสริมให้ราษฎรไทยมีอาชีพหัตถกรรม เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ในการช่วยเหลือชาวไร่ชาวนาผู้เป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศแต่มีรายได้น้อย เพราะต้องเผชิญอุปสรรคในการเพาะปลูก เนื่องจากสภาพอากาศแปรปรวน ทำให้รายได้ผลผลิต ไม่เพียงพอเลี้ยงครอบครัว ในขณะที่เดียวกันศิลปหัตถกรรมของไทยที่เคยรุ่งเรืองกำลังจะสูญหายไป ทรงเล็งเห็นปัญหาเหล่านี้ จึงมีพระราชดำริ ให้หาวิธีแก้ไขโดยทรงจัดตั้งโครงการศิลปาชีพฯ ขึ้นตามท้องถิ่นทั่วไทย โดยทรงคำนึงถึงวัตถุดิบที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ และได้ทรงจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพที่สวนจิตรลดา เพื่อเป็นศูนย์การเรียนการสอน ศิลปาชีพฯ ในแขนงต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางของผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพจากราษฎรทั่วประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ทรงคัดเลือกราษฎรจากครอบครัวที่ยากจน ไร้ที่ทำกิน เข้ามาฝึกฝนงานศิลปหัตถกรรม ในภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้ายปักชวยแบบไทยโบราณ การจักสานและงานฝีมือของชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ นอกจากนี้ ทรงส่งเสริมให้จัดการฝึกอบรมวิชาการเกษตรพื้นฐานให้แก่ราษฎร เพื่อนำไปเป็นหลักในการดำรงชีพ และทรงส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่กำลังจะสูญพันธุ์ เพื่อให้ราษฎรมีจิตสำนึกในการรักษาต้นน้ำลำธาร โดยการฝึกอบรมให้ปลูกป่า และดูแลธรรมชาติ และใช้ประโยชน์จากป่าโดยไม่ต้องทำลายตามโครงการป่ารักษน้ำ โครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ และโครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขยายโครงการในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ว่างงาน และให้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เพื่อนำไปประกอบอาชีพเพิ่มรายได้แก่ครอบครัวต่อไป

ผลการดำเนินงาน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ กองศิลปาชีพ กรมกิจการในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี สำนักพระราชวัง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) สำหรับดำเนินโครงการศิลปาชีพฯ สนองพระราชดำริสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ให้กับบุคลากรและสมาชิกศิลปาชีพทั่วประเทศกว่า ๑๑๙,๙๕๘ คน ในพื้นที่ดำเนินการ ได้แก่ ศูนย์กลางของโครงการศิลปาชีพ สวนจิตรลดา กรุงเทพฯ จำนวน ๑ แห่ง ศูนย์ศิลปาชีพฯ และโครงการศิลปาชีพต่างจังหวัด จำนวน ๑๒๙ แห่ง และโครงการตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (ฟาร์มตัวอย่าง, บ้านเล็กในป่าใหญ่ ฯลฯ) จำนวน ๕๐ แห่ง โดยดำเนินการตามแผนงานต่าง ๆ ดังนี้

๑. งบประมาณส่วนกลาง

● **ศูนย์กลางโครงการศิลปาชีพ สวนจิตรลดา (กองศิลปาชีพ)** ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณ แบ่งเป็น

๑) เงินเดือนผู้ช่วยงานส่งเสริมศิลปาชีพ/เจ้าหน้าที่/ครู/นักเรียน สมาชิกศิลปาชีพต่างจังหวัด รวม ๕๓๐ คน (ส่วนกลาง ๗๐ คน ส่วนภูมิภาค ๔๖๐ คน)

๒) ค่าวัตถุดิบในการผลิตสำหรับสมาชิก เช่น เส้นไหม เส้นด้ายทอผ้าฝ้าย เส้นย่านลิเภา ไม้ไผ่ ไหมปัก อุปกรณ์การผลิต อื่น ๆ

๓) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าตกแต่งผลิตภัณฑ์ ค่าพัฒนาคุณภาพและรูปแบบผลิตภัณฑ์ ค่าพัฒนาทักษะแนวใหม่ของสมาชิกศิลปาชีพ ค่าซักรีด ผลิตภัณฑ์ ค่าขนส่งวัตถุดิบและนำส่งผลิตภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อ ค่าบำรุงรักษายานพาหนะ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเช่ายานพาหนะ ค่าวัสดุ - ครุภัณฑ์ ประจำสำนักงาน และอื่น ๆ

๔) ค่าตอบแทนรับผลิตภัณฑ์จากสมาชิกศิลปาชีพ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย ผ้าชาวไทยภูเขา ผ้าจก ผ้าแพรวา ผ้าปัก ผลิตภัณฑ์จักสานย่านลิเภา จักสานไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลัก ดอกไม้ประดิษฐ์ และ อื่น ๆ

๕) ค่าดำเนินการอาคารเก็บผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ณ ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด ตำบลเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๖) ค่าปรับปรุงอาคารเก็บผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ ณ ศูนย์ศิลปาชีพเกาะเกิด ตำบลเกาะเกิด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๗) โครงการจ้างบำรุงรักษาระบบงานศิลปาชีพภูมิภาค และงานบริหารการเงินและบัญชี (ศิลปาชีพ)

๘) จัดจ้างทำระบบจำหน่ายหน้าร้าน POS

๒. งบประมาณส่วนภูมิภาค

● **ศูนย์ศิลปาชีพฯ และโครงการศิลปาชีพต่างจังหวัด** ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยงสมาชิก ศิลปาชีพ ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ในการผลิตที่จำเป็นเพิ่มเติม ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และค่าใช้จ่ายในการดูแลอาคารศิลปาชีพต่างจังหวัด แบ่งตามภูมิภาคต่าง ๆ ประกอบด้วย ภาคเหนือ จำนวน ๓๑ แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๔๔ แห่ง ภาคกลาง จำนวน ๑๔ แห่ง และภาคใต้ จำนวน ๔๐ แห่ง รวม ๑๒๙ แห่ง

● **โครงการตามพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง (ฟาร์มตัวอย่าง, บ้านเล็กในป่าใหญ่ ฯลฯ)** ดำเนินการสนับสนุนงบประมาณ แบ่งเป็น

๑) เงินเดือน/ค่าตอบแทน เจ้าหน้าที่เกษตรประจำโครงการ ๗๖ คน

๒) ค่าตอบแทนสมาชิกปฏิบัติงานในโครงการ (๑,๗๐๐ คน) แบ่งเป็น ภาคเหนือ จำนวน ๒๗ แห่ง ๘๓๗ คน ภาคกลาง จำนวน ๔ แห่ง ๒๕๐ คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน ๑๗ แห่ง ๕๔๔ คน และภาคใต้ จำนวน ๒ แห่ง ๖๙ คน รวม ๕๐ แห่ง ๑,๗๐๐ คน

๓. งบประมาณส่วนอื่น ๆ

● ค่าวัสดุ-อุปกรณ์ในการดำเนินโครงการ เช่น

- วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมด้านพืชผัก ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารป้องกัน และกำจัดศัตรูพืช อุปกรณ์การเกษตร เป็นต้น

- วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมด้านปศุสัตว์ ได้แก่ อาหารสัตว์ ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าพันธุ์สัตว์ เป็นต้น

- วัสดุ อุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมด้านประมง ได้แก่ อาหารสัตว์น้ำ ค่ายาและเวชภัณฑ์ ค่าพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

- วัสดุ อุปกรณ์ เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ อุปกรณ์ในการแปรรูปบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น

● ค่าใช้จ่ายดำเนินการ เช่น

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและน้ำมันหล่อลื่น สำหรับรถยนต์ประจำโครงการ เครื่องจักรกลการเกษตร ค่าบำรุงรักษา ค่าซ่อมแซม เป็นต้น

- ค่าสาธารณูปโภค ได้แก่ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น

- วัสดุสำนักงาน และค่าใช้จ่ายงานธุรการ ได้แก่ กระดาษ หมึกพิมพ์ แฟ้มเอกสาร ค่าถ่ายเอกสาร ค่าส่งเอกสาร และเบ็ดเตล็ด

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้สมาชิกศิลปาชีพทั่วประเทศ จำนวน ๑๑๙,๙๕๘ คน มีความสามารถทางด้านหัตถกรรมและเกษตรกรรมแขนงต่าง ๆ ที่ตนถนัด ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อย ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น

๒. เป็นการส่งเสริม อารงรักษาสร้างช่างฝีมือในงานด้านศิลปหัตถกรรมไทย ให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสร้างเอกลักษณ์ ของไทยให้มีความยั่งยืน

๓. ทำให้ราษฎรมีความรู้ในการประกอบอาชีพภาคเกษตรที่ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ โดยการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ทำให้ป่าไม้และสัตว์ป่าเพิ่มปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้มีแหล่งต้นน้ำ ลำธาร และทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืน

๕. ทำให้ราษฎรมีข้าว พืชผัก ผลไม้ และเนื้อสัตว์ สำหรับบริโภคได้อย่างเพียงพอ

ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในพระบรมราชินูปถัมภ์ มีแผนกฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ อาทิเช่น การจักสานไม้ไผ่ การทอผ้าไหม และการทำเครื่องเงิน โดยมีคุณครูผู้สอน ผู้มีประสบการณ์ เพื่อให้ชาวบ้านหรือ บุคคลที่สนใจผู้ทำเป็นอาชีพเสริมได้

ที่มา: ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในพระบรมราชินูปถัมภ์ (๒๕๖๖)

ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม ส่งเสริม “กิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์เรียนรู้
นอกห้องเรียน” โดย วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๖ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วน
ตำบลธาตุ บ้านนาอวนน้อย อำเภอรวยราช จังหวัดสุรินทร์ นำนักเรียนเข้าทัศนศึกษาดูงาน
และเข้าฝึกทักษะด้านศิลปหัตถกรรมไทย โดย ศูนย์ฯ ได้จัดสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ
มาให้การฝึกสอนแก่เด็กนักเรียน

ที่มา: ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกุดนาขาม (๒๕๖๖)

โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่างในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นสถานที่ให้ผู้ประกอบอาชีพด้านประมงและผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปได้ศึกษาเรียนรู้ ศึกษาดูงาน รวมถึงแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดย วันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖ กระทรวงการต่างประเทศ ส่งนักการทูตแรกเข้าจำนวน ๑๐ คน เข้าฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ณ โครงการฟาร์มทะเลตัวอย่างฯ จังหวัดเพชรบุรี โดยมีเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้ และนำชมสถานที่ ซึ่งนักการทูตแรกเข้ามีความสนใจเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ปลาทู ปลานวลจันทร์ทะเล สัตว์น้ำหายาก ธนาคารปลาหมึก การผลิตเกลือ รวมถึงการต่อยอดผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถสร้างอาชีพและสามารถทำประมงได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๔ แสดงที่ตั้งโครงการศิลปาชีพและโครงการตามพระราชดำริ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖

ภาคผนวก

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก กปร.
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ในเขตหลายพื้นที่ (ไม่ระบุภาค)

ลำดับ	ชื่อโครงการ	หน่วยงาน รับผิดชอบ	งบประมาณที่ ได้รับการ สนับสนุน (บาท)	วันที่นายกฯ อนุมัติ
โครงการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม				
๑	โครงการครูป่าไม้ สอนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	สำนักสนองงาน พระราชดำริ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๔,๐๗๑,๖๘๐	๑๘ ม.ค. ๖๖
๒	โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ			
	๑) ด้านการบริหารจัดการ โครงการการประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (The Seventh International Conference on Vetiver: ICV-๗) และ ศึกษาดูงานหญ้าแฝก ณ จังหวัดเชียงใหม่	สำนักงาน กปร.	๒๐,๘๕๗,๖๒๐	๒๕ ต.ค. ๖๖
	๒) ด้านการศึกษา ทดลอง วิจัย ๒.๑) โครงการศึกษาประสิทธิภาพของ เชื้อแอกติโนมัยซีทเอนโตไฟท์ต่อการ เจริญเติบโตของกล้าหญ้าแฝกที่ระดับ ความชื้นดินต่างกันบนชุดดินท่าลี่ โดยศูนย์ ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจาก พระราชดำริ	กรมชลประทาน	๓๓๙,๓๕๐	๒๘ มี.ค. ๖๖
	๒.๒) โครงการศึกษาผลของพืชคลุมดิน และหญ้าแฝกที่มีต่อการเจริญเติบโตของ มะม่วงหิมพานต์ที่ปลูกในดินทรายจัดชุดดิน บาเจาะ โดยศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ	ศูนย์ศึกษาการ พัฒนาพิกุลทองฯ (กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตร และสหกรณ์)	๕๘,๙๔๔	๑๘ ม.ค. ๖๖

ลำดับ	ชื่อโครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ	งบประมาณที่ได้รับ การสนับสนุน (บาท)	วันที่นาย กานุมัติ
๒	โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ต่อ)			
	๓. ด้านการส่งเสริม ขยายผล และเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์			
	๓.๑) โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้ หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กรมป่าไม้	๓๑,๐๓๐,๐๐๐	๑๘ มี.ค. ๖๖
	๓.๒) โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้ หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อสนับสนุนเกษตรกร ในพื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ)	กรมชลประทาน	๔๒๘,๗๕๐	๓๐ พ.ค. ๖๖
	๓.๓) โครงการปลูกและศึกษาพันธุ์ หญ้าแฝก ภายใต้โครงการพัฒนาโดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย	กระทรวงเกษตร และสหกรณ์	๒,๗๓๙,๘๘๖	๒๘ มี.ค. ๖๖
	๓.๔) โครงการพัฒนาและรณรงค์การใช้ หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กิจกรรมเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้การใช้ ประโยชน์จากหญ้าแฝกตามแนวพระราชดำริ และเพื่อรองรับการศึกษาดูงานผู้เข้าร่วม ประชุมหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (ICV-๗)	กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๙๐๐,๐๐๐	๒๘ มี.ค. ๖๖
	๓.๕) โครงการจัดเตรียมพื้นที่ศึกษา ดูงานการประชุมสัมมนาหญ้าแฝกนานาชาติ ครั้งที่ ๗ (บ้านเกษตรกรนางเทียมตา ปาลี บ้านม่วงชุม ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) กลุ่มแฝกหลวง บ้านซาง ตำบลชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่	กรมพัฒนาที่ดิน	๓๘๗,๖๐๐	๒๘ มี.ค. ๖๖

ลำดับ	ชื่อโครงการ	หน่วยงาน รับผิดชอบ	งบประมาณที่ ได้รับการ สนับสนุน (บาท)	วันที่นายกฯ อนุมัติ
โครงการพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ				
๓	โครงการศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง	กองศิลปาชีพ กรมกิจการใน สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี สำนักพระราชวัง	๓๒๐,๐๐๐,๐๐๐	๗ มิ.ย. ๖๖

